

Anul III. — 1879.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instrucțiunei.

BCU Cluj Edată și redactată Library Cluj
de

VASILE PETRI.

Fâscióra VIII, pe Maiü.

Sumar:

Desbaterea proiectului de lege despre impunerea limbei magiare. — O instrucțiune interesantă. — Studiul sciințelor naturale în România. — Cum se se clădescă casele de scólă? (urmare). — Din computul cu frângerî vulgare (urmare). — Material pentru invățământul din geografie și istorie în scóla poporală.: Xerxe și Leonida. — Curs de fisică pentru scólele elementare: Pendulul. — Protocolul adunării generale a „Reuniunei invățătorilor români din diecesa Caransebeșului“. — Anunciü. — Varietăți.

SÂBIU 1879.

Tiparul tipografiei archidiececane.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instrucțiunei.

Redactată de

VASILE PETRI.

ABONAMENTUL:

Pe un an 4 fl. v. a. — pe o jumătate 2 fl. v. a.
Pentru România: pe un an întreg un galben.

PRENUMERAȚIUNILE

sunt a se adresa la: Redacțiunea „Scólei
Române“ în Săbiú (Hermannstadt, N.-Szeben).

Desbaterea proiectului de lege despre impunerea limbei magiare.

Ca un eveniment istoric de mare importanță și de multă învățatură pentru poporul nostru și cu deosebire pentru fie-care învățător român, desbaterea proiectului de lege despre impunerea limbei magiare în toate scóelele fără esecțiune, merită a fi reproducă, cât de pe scurt, și în colónele acestui organ pedagogic, ca să se scie, cine și cu ce arme a luptat pentru séu în contra acestei măsurii siluitoare.

Ședința I din 29 Aprile.

Președintele pune la ordinea zilei proiectul de lege privitor la introducerea limbei magiare în toate scóelele poporale.

Gavriil Baross, raportorul comisiunei scolare: Mărturisesc, că nici când nu mi-am împlinit datoria de raportor cu atâta bucurie ca acum, când am ocașiune a contribuí, prin recomandarea acestui proiect de lege, la realizarea ideii naționale. Presupun, că dóră nime din casa deputaților nu va combate acest proiect de lege (vočí: cum nu!). Regret a afla, că proiectul va

fi atacat nu numai de către deputați naționali, ci chiar și de către bărbați, patriotismul cărora este mai pe sus de totă îndoielă. Intențiunea proiectului este de a face cu putință învățarea limbei magiare și în școala poporală, fără ca prin acesta să se vatăme autonomia vre-unei confesiuni séu să se restringă vre-o naționalitate în libera rânduire a afacerilor sale scolare. Intențiunea această nu s'ar pute realiza, când dispozițiunea de față s'ar mărgini, cum vor unii, numai la școalele comunale și de stat, de oră ce numărul acestor școale în Ungaria este foarte mic. În anul 1877 au fost adecă: institute pedagogice 65 (51 pentru învățători și 14 pentru învățătore), între cari numai 22 de stat (16 pentru învățători și 6 pentru învățătore); școale poporale: 15,486 în 12.980 comune, între cari 1731 comunale, 130 de stat, ér restul de 13.755 confesionale și private. Limba învățământului la aceste din urmă a fost: în 7024 cea unгурescă, în 1141 cea germână, în 2773 cea română, în 1901 cea slovacă, în 250 cea sêrbescă și în 1692 mai multe limbi. Écă pentru ce limba magiară caută a se întroduce și în școalele confesionale; de altmintrea însași egalitatea juridică cere a nu se face nici în privința această nici o excepțiune.

Învățându-se limba magiară cu începere chiar din școalele elementare, scolarii nemagiari nu vor întâmpina, în institutele medie, din cauza limbei, atâtea greutăți ca până aici, cetățenii statului se vor înțelege între șine mai ușor și vor pute fi și ei admiși la oficiile publice, ér învățătorii vor avé ocaziune, la propunerea limbei magiare, a plânta în inimile prea accesibile ale copiilor simțiminte patriotice.

De altă parte nu este adevêrat, că acest proiect de lege nu ar fi de lipsă. Trebuie să ne silim din tôte puterile a respândi și susținé limba magiară; altmintrea se va adeveri vechea temere, că sub condițiunile de astăzi, limba magiară nu va pute rezista lung timp în contra unei limbi mai culte și mai puternice. Magiarul trăiesce numai prin limba sa; deodată cu limba, ar dispăré și naționalitatea magiară. Raportorul termină prin a ruga casa, să primescă proiectul comisiunii scolare.

Trefort, ministrul instrucțiunii publice, declară pe scurt, că primesce proiectul așa, cum l'a modificat comisiunea scolară.

Zay (Sas): Judecând după aplausele, cu cari ați întimpinat vorbirea raportorului și a ministrului, mi-se pare, ca și când DVóstră ați voi să serbați astăzi o festivitate familiară, o ți de serbătore a neamului magiar. Mărturisesc, că nici când nu m'am simțit așa străin în casa acésta, ca astăzi; nu dóră, pentru că așa fi un cetățen mai puțin loial decât ori care din DVóstră, ci pentru că nu pot împărtăși convingerea majorității, că adecă statul magiar nu se póte întări decât prin slăbirea unora din membrele sale, că neamul magiar nu se póte desvolta decât impedecând pre alții în desvoltarea lor, și nu se póte susținé decât storcând méduva fraților sei de altă limbă. La 13 Mărțișor, când elementul magiar a încercat teribila lovitură dela Segedin, ne-am grăbit cu toții a consola și ajuta; astăzi, când se desbate proiectul subster-nut casei în acea ți fatală, ni-se ia în nume de reu, nouă cetățenilor nemagiari, căci ne apărăm în contra unei măsurii de natură a ne periclita cultura noastră. Comisiunea scolară a mers, în măsurile sale siluitoare, mai departe și decât regimul, și a ținut chiar și ședințe secrete, în contra regulamentului casei, pentru a se capacita membrii, cari nu împărtășiau vederile ultraiștilor, de și comisiunea era compusă numai din reprezentanți de ai rasei magiare. Cu tóte acestea legea se va vota. Deputații, cari sunt aplecați a primi acest proiect de lege, se pot împărți, după motivele lor, în cinci clase. Clasa primă se compune din aceia, cari nu se prea ocupă cu proiecte de legi și cari nu cunosc nici proiectul de față; clasa a doua se forméză din aceia, cari votéză, pentru că așa cere disciplina; clasa a treia va vota pentru a compromite și mai mult politica magiară de astăzi; clasa a patra, pentru a repara popularitatea regimului, compromisă prin ocuparea Bosniei etc; în fine clasa a cincea, pentru că deși nu consimte cu proiectul, totuș nu are curagiul a-l combate, temându-se de terorismul neofiților, cari se fac Magiari, ca să se póta înălța. Puteți DVóstră suferi, ca Șvabii din Torontal și Slovacia din Trencin să prescrie statului direcțiunea de astăzi, ei, cari fac din patriotism

o speulă, și denuncie pre toți, cari au altă idee despre ceea ce va să ȳică „patriotism“? Nu primesc acest proiect de lege, 1. pentru că vatămă autonomia confesiunilor, introducând un nou obiect în planul de învățământ și acordând inspectorului reșege de școle drepturi estra-ordinare; 2. pentru că vatămă libertatea civilă, punând pre învățători la discrețiunea inspectorilor r. de școle; 3. pentru că periclităză cultura poporului, înmulțind obiectele de învățământ cu unul foarte greu și străin chie-mării școlei elementare; în fine 4. pentru că nu pôte fi în interesul statului a înștrăina de cătră el popórele nemađiare.

Szlávy, președintele casei, rógă pre oratori și mai ales pre cei ce vor a pleda pentru proiect, a fi moderați și obiectivi.

Gavriil Baross, raspunde cam iritat, că comisiunea a ținut numai o conferință, pentru a se statori un paragraf mai greu.

Stojkovics: Sunt Sêrb, ales într'un cerc de 28,600 locuitori sêrbî. Alte țeri nu au lipsă de o lege ca acesta; la noi însă ea ar fi trebuit să se facă cu 10 ani mai înainte. Dar și acum o salut cu bucurie și o primesc, fară a aștepta dela regim vre-o remunerațiune, căci sunt mulțămit cu ceea ce am. Legea acesta va contopi cele 16 milióne de locuitori ai Ungariei într'un singur popor și va justifica cuvintele lui Irányi, că al doile fundator al patriei va fi acela, carele va face din diferitele naționalități un corp compact. Acel moment se va scrie în istorie cu litere de aur.

M. Polit (Sêrb): În Europa apusénă nu s'ar puté presenta legislativei un proiect de lege ca cel de față; căci acolo un astfel de proiect ar fi séu de prisos, séu cu totul imposibil. În apus procesul compunerii de staturî este terminat de mult; în resărit însă procesul este în curgere. Scopul proiectului de față este politic, este asimilațiunea diverselor naționalități. În evul mediu asimilațiunea se făcea prin cucerire, prin puterea armelor; în timpul mai nou ea se face numai prin civilizațiune și cultură, prin legi însă și ordonante ea nu se va realiza nici când. În apus „naționalitate“ va să ȳică „cetățenie“, în resărit ea va să ȳică „neam“ séu soiū. Legea noastră despre naționalități confundă améndoué noțiunile; ea vorbesce în acelaș timp de „națiunea un-

gurască“ și de „naționalități.“ Ei bine, critica științifică nu admite definițiunea acésta; căci unde este o națiune, nu pot fi naționalități, și unde sunt naționalități, nu pôte fi vorba de o națiune. Nime nu vorbesce d. e. de o naționalitate elvețiană, belgică séu americană, pentru că nu există o limbă elvețiană, belgică, americană. Ungaria ar trebui să urmeze esemplul Belgiei, unde în virtutea constituțiunei folosirea celor două limbi din țără este facultativă. Scrupulositatea statului în privința acésta merge așa departe, încât d. e. la preparandia din Lierre elevii flandreși nu sunt siliți a învăța limba francesă, deși acésta are o cultură milenară, pe când limba flandresă este cu mult mai seracă. Proiectul de lege n'are înțeles pedagogic, căci scólele poporale nu sânt institute limbistice, ci institute, în cari copilul are a-și însuși cunosințele elementare în limba maternă. O limbă străină se pôte învăța numai pe contul culturai generale. Un organ pedagogic din Viena, de fórté mare autoritate, a publicat asupra acestui proiect o critică nimicitoare, din carea voiú cita numai încheierea:

„În fine demandă și punctul de vedere pedagogic, ca sub tóte împregiurările scóla să fie apêrată de tendința de a se introduce în ea planuri politice. Scóla stă în serviciul culturai omenesci universale, și limba, în care cresce copilul, în care își depune încă de acasă cugetele sale, singur limba aceea este mediul, cu ajutorul căruia educătorul își pôte rezolvi problema sa pe deplin. O limbă străină altoită jignesce principiul pedagogic relativ la libertatea desvoltării, prin urmare jignesce și cultura.“ Proiectul de lege vatêmă însă și autonomia confesională. Unde ar fi naționalitatea magiară, dacă nu s'ar fi susținut autonomia în scólele confesionale ale reformatilor? Este un vis deșert, a forța asimilațiunea, unde lipsesc condițiunile. Dacă limba magiară are facultatea de a se desvolta, și preponderanța culturală, ea se va lăți de sine. Pentru ce voiți a o impune cu sila? În Austria nu se face din germanisare o cestiune de putere; acolo egala îndreptățire este realizată cu desevêrșire, cel puțin în scólele poporale. Numai un stat mare pôte suleva cestiuni de putere; statele mici își periclitéză prin acésta existența lor. Un esemplu trist este Polonia, ca-

rea voind a polonisa și catolici pre Casaci și Rusniaci, s'a descompus și ea. Ungaria veche, carea n'a tins a magiarisa, are o istorie de o mie de ani; acea Ungarie însă, carea voiți a o crea, are o istorie numai de 40 de ani, și în acest scurt timp ea a fost deja odată în mare pericol. Nu primesc proiectul.

Nagy István primesce proiectul, pentru că tinde a realiza o idee, pentru care s'a luptat și tatăl seu.

Tisza, ministrul: Nu voiți a apăra proiectul, ci voiți numai a răspunde unor oratori, cari l'au interpretat într'un sens, ce trece preste intențiunile și chiar testul proiectului. D. Polit ar face bine a nu dori să urmăm esemplul staturilor vecine din orient, și cu deosebire esemplul Serbiei, unde în proporțiune cu Sêrbii locuiesc cu mult mai mulți Români, decât Sêrbi în Ungaria, și totuș nu le este permis să aibă vre-o scôlă românescă. Noi însă nu cerem, ca limba magiară să fie limba învățământului, ci voim numai să se învețe și ea, fiind că este limba statului. D. deputat dice, că dacă limba magiară are facultatea de a se desvolta, nu trebuie impusă cu sila. Oře nu am puté întôrce lucrul întrebând: dacă limbile nemagiare din Ungaria au putere de viêtă, — aveți cuvânt a vă teme de viitorul lor, numai pentru că se cere, ca naționalitățile să învețe și limba magiară?

M. Polit (întrerumpënd): Dacă ea se află în mânilor puterii de stat, avem cuvânt a ne teme.

Tisza: Altul vă este motivul, și anume îngrijirea, că învățând naționalitățile limba magiară, cetățenii țerei se vor înțelege între sine, și atunci nu va mai fi cu putință a semăna discordie. De aceea rog casa a primi proiectul.

Ședința II din 30 Aprile.

Ludovic Mocsáry (Magiar): Cestiunea dela ordinea șilei este foarte ponderosă, pentru că stă în strinsă legătură cu cestiunea naționalităților. Vorba este, ca statul se începă o acțiune în scopul de a respândi limba magiară, și prin acésta a delătura, în cel mai scurt timp, răul ce există întru aceea, că locuitorii Ungariei nu sunt toți Magiari. Intențiunea acésta nu mai este un secret nici

pentru naționalitățile nemagiare, și fiind că numărul nostru nu se poate spori decât în contul numerului lor, ele au tot cuvântul a se irita. Sulevând cestiunea acésta, noi am rupt cu politica noastră de până acuma, carea ne-a condus la legea naționalităților din 1868, cea mai înțeleptă din toate legile noastre de 12 ani încóce. Acésta lege acórdă ore cari drepturi și limbelor nemagiare, va se dice recunósce, că nu este necesar, ca toți fi acestei patrie se scie unguresce. Se va dice póte, că proiectul de lege nu stă în contradicere cu legea naționalităților; după mine însă afirmarea acésta este tot așa de nesinceră, ca și aserțiunea, că impunerea limbii magiare este o binefacere, pentru carea naționalitățile nemagiare ar trebui se ne fie mulțămítóre. Proiectul de lege este în contradicere directă cu legea naționalităților, și votându-l, mâne poimâne se va dice, că acum toți trebuie se scie unguresce, prin urmare nu mai este lipsă a se întrebuinta, în afacerile publice, decât numai limba magiară (voci: și va fi foarte bine).

Întreb: consult este, a provoca ura naționalităților prin o lege, care nu va avé rezultatul așteptat? Căci se nu ne facem iluziuni: în scóla elementară copii nu vor puté învăța limba magiară, și chiar se o învețe, ei vor uita-o éráși. Afară de acésta, puterea pe vieță și mórte, ce s'a dat inspectorilor în ceea ce privesce sórtea și viitorul învățătorilor, mai vatămă și autonomia confesională, de cel mai mare preț chiar pentru națiunea magiară. Cu mijlóce morale séu de stat nu ne va succede nici când a transforma pre Sêrbî, Slovaci, Români etc. în Magiari, nu, căci ei țin foarte mult la naționalitatea lor, nu le putem impune nici cu numărul, nici cu puterea noastră, au conaționali numeroși în vecinătate și se pot rădima pe aliați siguri chiar și în Austria. Decî se ne împăcăm cu ideea, că Ungaria este un stat poliglot; se ne ferim mai bine de germanisare, carea este mai periculósă pentru noi de cât toate naționalitățile din patrie; se facem, ca fie care naționalitate se se simtă ca acasă. Momentul de față însă nu este potrivit pentru o acțiune contra naționalităților. Cestiunea orientală încă nu s'a rezolvit definitiv, ea póte produce valuri, cari se atingă și patria noastră, și încăierarea noastră cu naționalitățile se siléscă lumea a

face și la noi ordine ca în Turcia. Atrocitățile din Bulgaria au lipsit pre Turci de simpatiile Europei; acesta ni-se p^ote întempla și nou^e, cu atât mai virtos, cu cât lumea din afară și-a pierdut buna părere, ce o avea despre noi, ved^ond, că cu constituțiunea restaurată nu am știut face alta decât — datorii. Vorbesc sincer și pe față, ca să se p^otă dice, că cel puțin un om a avut curagiul opiniunii sale. Nu primesc proiectul.

Nic. Strevoiu : Nu înțeleg iritațiunea produsă mai ales în presa magiară, în urma pașilor, ce Românii au ținut a întreprinde la Maj. Sa în contra acestui proiect de lege; căci dreptul de a petițiunea este un drept constituțional din cele mai cardinale, ăr cuprinsul petițiunilor respective încă nu legitimază o asemenea iritațiune. Nu în contra învățării limbei magiare s'au declarat Românii, ci în contra modului de executare a acestei legi, prin care se periclitază cultura lor. Românii nu mai au încredere în Magiari, ved^ond că arondarea și organizarea comitatelor, legea electorală din Transilvania, modul cum se aplică la noi legea școlară și legea naționalităților, și multe alte m^esuri legislative și administrative sunt îndreptate anume în contra Românilor. Este în interesul am^endurora a se restabili încrederea reciprocă; începutul însă caută să-l facă Magiarii, căci au puterea în mână. Dacă d. ministru al instrucțiunii publice ar fi consultat din capul locului parerea autorităților noastre bisericesci în ceea ce privește introducerea limbei magiare în școlile populare, s'ar fi convins, că această măsură nu se p^ote pune în lucrare. În multe comune bisericesci salariul învățătorului abia se urcă la 100 fl. pe an, salariu pentru care nu se pot găsi învățători în stare de a propune două limbi. Urmarea va fi: închiderea acestor școle. În cazul acesta îngrijitul popor român se întreabă cu drept cuv^ont: unde își vor put^e agonisi copii și cunoștințele necesare de limbă și religie? Afară de acesta prin introducerea unei limbi străine, pre lângă limba maternă, în școlile elementare, instrucțiunea poporului este împedecată, fără ca copii să aibă folos de învățarea limbei străine. În fine proiectul de lege nu se p^ote justifica nici din punctul de vedere al intereselor de stat. Buna înțelegere între naționalitățile din Ungaria nu se

póte ajunge prin impunerea limbei magiare, ci numai prin înaintarea culturii la tóte popóarele patriei. Dacă însă proiectul ar avé alt scop, scopul de a magiarisa, apoi trebuie sè observ, cã acésta în ziua de astãzi nu mai este cu putință; cel puțin la Români simțul național este atât de deșteptat, în cât ei nici când nu-și vor jertfi limba și naționalitatea lor în favorul altei națiuni. Nici cã ar fi cu scop a pretinde acésta dela Români, cãci în cazul acesta ei nu vor puté destinge între amici și inimiçi, de órã ce nici cel mai mare contrar al Românilor nu póte cere dela ei o jertfã mai mare, decât sè abdicã de limba și naționalitatea lor. Negreșit națiunea magiarã, având cãrma statului, are și puterea de a pune în lucrare legea acésta; însă artea de a governa nu stã întru a abusa de putere, ci întru a o folosi cu înțelepciune spre binele statului. Nu primesc proiectul.

Aladár Molnár. Dece ani sunt, de când m'am eugetat a realisa ideea exprimată în acest proiect de lege. Nu sper, cã prin mësura acésta ne va succede a magiarisa pre locuitorii nemagiari; dacã nu i-am magiarisat atunci, când ei nu aveau literaturã, acum când tot țeranul cetesce gazete naționale, nu se mai póte. De aici însă nu urmèzã, cã nu ar fi cu scop a stãruí, ca naționalitățile nemagiare, pre lângã limba maternã, sè-și însușescã și limba statului, pentru a se înțelege cu atât mai bine. Trebuie sè se creeze o culturã comunã, cu ajutorul limbei comune de stat. Proiectul a fost atacat din multe părți. Mocsáry îl asemènã cu atrocitățile din Bulgaria și ne pune în perspectivã sórtea Turciei. Polit face destingere între Occident și Orient, dar nu ne spune, pe care stat am trebui sè-l imitãm: pe România, unde limba de propunere în tóte scólele este cea romãnã? sèu se facem ce a făcut Prusia cu Slavii din Posen, și Franția cu Nemții din Alsația-Lotaringia? (Polit intrerumpènd: sè urmați politica de o mie de ani). Sasi combat proiectul din motive pedagogice: dar atunci, când se introducea limba nemțescã în scólele din granița militarã, atunci nu sciu sè fi avut d-lor scrupulii pedagogici. Alții dic, cã proiectul este un esperiment nou; dar nu este adevèrat, de órã ce deja articolii de lege 7 din 1792 și 4 din 1805, precum și „ratio

educationis“ din 1806 dispun a se învăța limba magiară în toate școlile din Ungaria. Poporul de-abia așteptă să i-se dea ocaziune a învăța ungurește; așa d. e. aflându-mă în 1869, ca funcționar al ministeriului de instrucțiune, într'o afacere în comitatul Neograd veni ră la mine țerani slovaci din satele vecine și cerură să fac a se învăța și la ei în sat limba magiară, ca să se pótă înțelege cu Magiarii, când merg la târg în Loșonț. Numai cât planul de învățământ nu-l stabilește poporul, ci șovinismul național. Nici aceea nu este adevărat, că proiectul vătămă autonomia confesiunilor. Cum s'au putut prescrie la anul 1868 obiectele de învățământ pentru școlile confesionale, fără a se vătămă autonomia vre unei biserici, tot așa se pótă prescrie acum studiul limbei magiare. Ce privește raportul dintre Români și Magiari, doresc și eu cu d. Strevoiu, a vedé stabilindu-se între ei o deplină încredere; dar facă Români începutul. Cu ideea proiectului sunt înțeles, nu însă cu forma, care pörtă caracterul improvisațiunii. Este o eróre, că nu s'a modificat art. de lege 38 : 1868, inaugurându-se o nouă „politică de instrucțiune“. Termină prin a face pre ministru atent, că la facultatea teologică dela universitatea din Budapesta se propune latinesce, și că din seminariile episcopesci es pe an sute de candidați de preoție, cari nu sciu un cuvânt ungurește.

Trefort: Proiectul nu s'a putut lega de revisuirea legii scolare din 1868, pentru că atunci s'ar fi ivit o mulțime de întrebări, cari nu s'ar fi putut rezolvi în sesiunea acésta. Ce privește prelegerile dela facultatea teologică, unele obiecte caută a se propune în limba latină.

Carol Gebbel (Sas): Proiectul este un atentat asupra naționalităților nemagiare, o restricțiune a culturii generale. A rădica limba unei minorități la rangul limbei de stat, singur faptul acesta învólve în sine o vătămă a majorității locuitorilor; a pretinde însă, ca 9 din 15 milioane locuitori să fie siliți a învăța acésta limbă, este a ofensa simțul național al nemagiarilor, a restringe libera lor dezvoltare, este prin urmare o procedură agresivă, o calcare brutală a dreptului natural, este amuțirea și nimicirea succesivă a celorlalte naționalități în interesul magiarisării. Și în Au-

stria este o limbă oficiosă séu de stat, dar nimenui nu i-a trecut prin minte a o face studiu obligat în scólele poporale ale naționalităților negermâne. Limba magiară nu se póte învăța în scólele poporale decât séu reducând timpul prescriș pentru celelalte obiecte de învățământ, séu eliminând un obiect ori altul cu totul, va să dică periclitând în tot casul rezultatul instrucțiunei reale. Și fiind că acest inconvenient nu atinge scólele magiare, ele dobândesc prin acésta o preferință și o preponderanță injustă asupra scólelor nemagiare, cari se susțin din crunta sudóre a respectiveilor confesiuni. Întreb: consult este, a provoca și irita naționalitățile nemagiare, mai călicindu-le și în cele spirituale, după ce în cele materiale sunt asuprite afară din cale? Iertat este a pretinde dela ele să-și sacrifice interesele culturale în favorul unei națiuni și limbii străine? Nu așa vorbiați d-vóstră la anul 1861. Atunci d. Tisza dicea, că interesele naționale și confesionale ale tuturor locuitorilor se vor regula pe basa democrației și a perfecteii egalități; ér d. Trefort declara, că Sêrbî, Români, Nemți, Slovaci și Ruteni, toți vor avé voie a-și administra agendele municipale în propria lor limbă, și în scólă vor învăța în care limbă vor voi. Nu primesc acest proiect, carele are un colorit revoluționar.

Sedința III din 1-a Maiă.

Orbán Balás (Secui) constatéză, că Magiarii fac cel puțin jumătate din numărul total al locuitorilor din Ungaria, afirmă că Ungaria este unicul stat în Europa, carele nu forțéză asimilarea naționalităților străine, și polemizând cu Zay, Polit, Strevoiu și Gebbel, declară în fine, că primesce proiectul.

Mihaiu Szabovljevic (Sêrb). Monarchia austro-magiară este un stat poliglot, ceea ce se vede și de acolo, că Domnitorul, când cere sacrificii, nu se adreséză cătră Nemți și Magiari, ci se adreséză cătră „popórele sale.“ Cu tóte acestea Magiarii vor să facă din Ungaria un stat exclusiv magiar, idee cu care naționalitățile nemagiare nici când nu vor consimți. Recunosc egemonia rasei magiare față cu celelalte naționalități, dar numai până la punctul, unde naționalitatea și limba acestora cere a fi respectată nu numai în teorie, ci și în praksă. Proiectul de față trece preste linia a-

césta, anulând și puținele drepturi, ce se acordaseră confesiunilor și naționalităților nemagiare prin legi positive și rescripte împărătesci. Scóla este o putere; cine dispune de dînsa, dispune în mare parte de desvoltarea intelectuală și materială a popórelor. Înusuși d. Grünvald mărturisesce, că scólele medie din Ungaria de Nord sunt asemenea unor mașine: la un capet se introduc copii de Slovac cu sutele, spre a-i scóte la celalalt capet magiari néoși.“ Scopul proiectului este a face și din scólele poporale atari mașine de magiarisare. În fața acestui arcopag al națiunei protestez serbătoresc în contra acestei tendințe periculóse prin urmările ei necalculabile!

Ministrul Trefort vré să facă a se crede, că proiectul nu este începutul unei lupte contra naționalităților, nu vatémă autonomia confesiunilor, nu rupe cu tradițiunile politicei unguresci și nu este în contra pedagogiei.

Ignat Helfy dice, că proiectul n'are trebuință a fi apérat.

Petru Mihályi (Román din Marmatía): Timpul nu este potrivit pentru a se desbate acest proiect. Guvernul nu a făcut pregătirile necesare și nu a respectat autonomia confesiunilor. Románii nu sunt contrari limbei magiare; unde locuesc mestecați cu Magiarii, ei o învață, ér tinerimea dela institutele mai înalte o vorbesce perfect. Temerea Románilor se referesce la modul de introducere al limbei magiare, mai ales în ținuturile, unde Románii locuiesc compact. Dar în aceste ținuturi legea nici nu va produce rezultatul dorit, căci nu este de ajuns numai a învăța o limbă în scólă, ci se cere a o deprinde și afară de scólă. Misiunea scólelor elementare nu este a învăța altă limbă afară de cea maternă; de aceea nu primesc proiectul.

Wichl (preot cat.) nu vede nici o asuprire în proiectul de față pentru naționalitățile nemagiare; din contră introducându-se limba magiară în tóte scólele, părinții nu vor fi necesitați a-și trimite copii în ținuturi magiare pentru a învăța unguresce. Apără seminariile episcopesci în contra acuzărilor lui Aladár Molnár, și primesce proiectul.

Alecsandru Roman. De patru ani inteligența română s'a re-

tras de pe terenul activității politice. Acesta tăcere a fost esplicată fals, dicându-se, că Românii sunt mulțămiiți. Apoi s'a pornit un curent șovinistic, carele s'a manifestat și în contra actului prelaților români. S'au comandat articoli prin ziarele străine și s'a făcut abuz de credulitatea Românilor din Marmăția, inscenându-se o adresă de încredere. Dar ce valóre morală póte să aibă o astfel de adresă? Au nu s'au votat și lui Haynau atari adrese? Proiectul acesta este și el productul curentului șovinistic. Scopul seu este magiarisarea celorlalte naționalități. În conversațiune privată mulți deputați au declarat, că nu consimt cu proiectul; acesta e cauza, din care absentéză așa mulți din dietă. Regimul nu dá nici un crucer pentru scólele românescí, și totuși vré a întroduce cu sila limba magiară în aceste scóle fundate și susținute din sudórea lor. De când a murit Deák, a dispărut din corpul legislativ spiritul de moderațiune. De ar trăi Deák, proiectul acesta nu s'ar fi adus în dietă. Legea se va vota, căci aveți majoritatea; dar orí cât de puțin suntem noi aici, să nu se uite, că voturile nu numai numeră, ci și ponderéză. — Aduce mai departe tributul devotamentului seu deputatului Mocsáry, carele a avut curagiul opiniiunii sale. Manifestându-și convingerile și patrioticele sale îngrijiri, el a făcut un mare serviciu patriei și popórelor ei, și dacă cuvintele sale ar găsi resunet în inimele altor confrăți magiari, conșelegerea și armonia între fii patriei comune s'ar puté întemeia și consolida. Ar fi timpul să încete odată machinațiunile camarilei șoviniste, căci acesta póte se deștepte ușor camarila cealaltă, care scie a produce rezultate funeste. Mulțămescce asemenea președintelui, căci a recomandat din capul locului moderațiune deputaților, cari vor sprijini proiectul; prin acesta a ușurat mult pozițiunea deputaților de diverse naționalități, cari aveau și au să-l combată. Proiectul conține o confiscatiune de drept; este injust, fiind că statul nostru nu e național, ci un stat de popóre; dar nici nu e oportun, căci a-l întroduce în împregiurările actuale, însemnézá: „satul arde, baba se péptená“. Nu se teme de urmări și speră, că Majestatea Sa nu-l va sancțiونا. Termină făcând o propunere de trecere ia ordinea zilei.

(Va urma).

O instrucțiune interesantă.

Când Magiarii au venit, la anul 1867, pentru adona órá la putere, ministrul instrucțiunii publice de pe atunci, baronul Iosif Eötvös, s'a pus cu tot de-adinsul pe lucru, bine sciind, că cultura este, carea asigură esistența unui stat séu popor. Tóte măsurile luate de dînsul în privința acésta dovedesc, că Magiarii n'ar fi putut găsi un bărbat mai escelent la resortul instrucțiunii publice, decât tocmăi pre baronul Eötvös, carele era poet, diplomat și pedagog într'o persoană. Mai ántâiú de tóte ministrul s'a îngrijit de o lege scolară, ca astfel să aibă o basă sigură pentru operațiunile sale ulterioare. Acestă lege odată primită de corpurile legiuítóre, Eötvös și-a întors privirile sale asupra acelui factor, fără de care în zadar sunt tóte silințele și sacrificiile, asupra corpului didactic. N'a fost mijloc neîncercat de ministru, pentru a-și forma din capul locului și cât se póte mai iute un numer suficient de învățători cualificați. Spre acest scop el a cerut și primit, în legea scolară, autorisarea, de a înființa 20 de preparandii de stat, cu cursuri de câte 3 aní fie carea, pre lângă alte patru decí și trei preparandii confesionale, cari esistau deja de mai înainte. Și pentru a avé, la aceste preparandii, profesori specialisti, cari adecă s'au ocupat serios cu studiul pedagogiei, ministrul a ales mai mulți tineri de bună speranță, provéduți că pregătirile recerute, și, acordându-le stipendii de câte 1000 fl., i-a trimis în Germania și Helveția, cu însărcinarea de a se stabili la cutare institut pedagogic și a studia, în curs de un an, întogmirea sa internă și esternă. Fie care din acești tineri primia, la plecarea sa în străinătate, dela ministru o instrucțiune în cuprinderea următoare :

„Pentru periodul de un an, pentru care Te trimit la institutul pedagogic din . . . . Vei avé să Te ții de următoarele :

1. Fiind că mai la tóte institutele pedagogice din străinătate cursurile sunt de câte 3—4 aní succesivi,*) este prea natural, că DTa nu Vei poté urma cursul regulat într'un singur an ; de aceea

---

*) În Saxonia sunt de 6 aní séu clase. R. S. R.

datoria principală să-Ți fie: a urmări cu tótă atențiunea modul, cu care se forméză acolo învățătorii, a alege din ceea ce ai vădut, audít și esperiat, tot ce se póte aplica la relațiunile nóstre din patrie, a-Ți face mai departe o idee clară despre formarea învățătorilor așa, cum dînsa s'ar poté introduce cu succes și în țera nóstră.

2. Pe lângă acésta contemplațiune și ocupațiune principală Te Vei nevoi în tot modul :

a) a studia atát în partea sa teoretică, cât și în cea practică modul de educațiune și instrucțiune, séu mai bine đis: sistema de propunere, ce se urméză chiar și la obiectele singuratice.

b) A-Ți însuși o deosebită desteritate întru a preda cu succes sciințele naturale; în legătură cu acésta Vei studia agricultura, horticultura și cultura viilor etc., pentru că mai ales sub împregiurările din patria nóstră, toți învățătorii trebuie să fie iniciați în sciințele naturale, trebuie pregătiți anume a le preda cu succes.

c) A Te deprinde mai departe, pe cât cere învățământul din scólă, în cant, desemn și gimnastică, precum și în modul de a le propune în scólă; căci acestea sunt cu deosebire disciplinele, prin cari se póte cultiva patriotismul, eleganța și încrederea conscie în puterile proprii, dar tot acestea sunt de altă parte și disciplinele, pentru a căror propunere abia se află astăzi la noi învățători destul de cualificați.

3. Vei fi cu deosebită atențiune asupra modului, cum se urméză cu propunerea în scólă practică împreunată cu institutul pedagogic, și anume: cum se folosesc preparanđii de aceste eserciții pentru cualificarea lor teoretică și practică.

4. Te Vei adopera mai încolo a-Ți însuși modul de a escita și potența în fiitorii DTale elevi (preparanđi) plăcerea cătră chiemarea lor de învățători, iubirea de sciință și darul de a-Ți urma cu energie și de a înainta tot mai mult în cultură; să-Ți însușesci în acelaș timp modul de a cultiva în elev

simțimentul moral și de a disciplina institutul prin mijloce morale, ca se aibă urmări salutare pentru viață.

5. Să fi cu luare aminte, cum se conduce și dirige institutul pedagogic, la care ești acreditat, și cum se susține armonia între profesorii în ceea ce privește ordinea, disciplina și educațiunea.

6. În vacanțe mai lungi ori mai scurte se faci excursiuni pe la preparandiile și scólele primare din apropiare, și cu deosebire pe la scólele sátesci, în tot locul adunând esperiențe și fiind cu băgare de sémă, mai ales la scóle cu un singur învățător, cum se póte, ca acel învățător se instrueze cu succes pre toți elevii dela 6—12 ani și tot odată și pre cei dela 13—15 ani împărțiți în diverse secțiuni.

7. Să nu scapi din vedere nici modul, cum urmăzeá statul cu cursurile supletorie pentru acei învățători, cari sunt deja în funcțiune, dar cari nu s'au împărtășit mai înainte de o instrucțiune suficientă.

8. Întorcându-Te în patrie, Vei aduce dela direcțiunea institutului, la care ai ospitat, un testimoniu autentic despre modul, cum ai întrebuințat timpul, cât ai fost la acel institut, și în general despre purtarea ce ai avut acolo.“

Ecă instrucțiunea, de carea făcurăm mențiune în fruntea acestui articol. Pe cât scim noi, dintre Români numai doi inși au fost trimiși, sub Eötvös, la studii pedagogice în Germania: fericitul Candrea și D. Victor Rusu, actualul profesor dela preparandia de fete din Cluș.

Studiul sciințelor naturale în România.

I.

Țera noastră a trecut prin mai multe faze dureróse, din care a eșit victoriósă și tare. Lung timp, totă activitatea, tóte sfortările au fost îndreptate spre un țel definit: a avé o Românie mai atâtău independentă și unită în întru, a ne emancipa de un jug, ce ne apésa, de și mai mult moralmente de cât materialmente. Acéstă dorința a fie-cărui bun Român, a fost îndeplinită, grație curagiului

și devotamentului filor țerei. Ne rămân alte lucruri pôte mult mai grele de făcut : îmbunătățirea și perfecționarea instrucțiunii, care rădică și face puterea unui stat în prima linie ; cultivarea și răspândirea științelor, care au explicațiunii așa de multe și variate. Ecă lucruri, de care trebuie să ne ocupăm éráși cu cea mai mare serioșitate.

Între alte științe, care au nevoie de încurajare și propagare, la noi, sunt fără îndoielă și științele naturale. Ceea ce avem, ceea ce am făcut pentru ele, e ceva, dar nu e destul.

În facultățile nóstre de științe, ele își au locul și sunt profesate de ómenî însemnați ; dar ceea ce lipsește, sunt anesele, de care au nevoie *laboratoriile*. A face un curs frumos, teoretic, savant, elocinte, e necesar lucru ; a pune însă pe elev în contact cu *natura*, a-l face să atingă cu propriile lui mâni obiectul, de care e vorba, e lucru *indispensabil*. Cât timp ne vom mărgini la prima condițiune, nu se va realiza nici un progres și nu se va face alt de cât a discreditat această ramură a științelor, așa de cultivată și desvoltată în țerele civilisate.

Din fericire, posedem în țéră profesori eminenți, cari, convinși de necesitățile științei, au început din propria lor inițiativă a pune pe studenți în contact cu subiectul ce tratéză, a-i iniția în misterele naturii și a ale îndulci gustul științelor naturale ; dar inițiativa privată — decă pot dice ast-fel — nu e suficientă ; trebuie intervențiunea și sprijinul statului, ca în tóte întreprinderile de interes general, și nu ne îndoim, că, mai cu osebite sub ministrii liberali, se vor lua mészurele necesare, ca facultățile nóstre de științe să fie completate cu necesarul indispensabil. Laboratorii cu instrumentele strict necesare pentru moment, écă ceea ce ne mărginim a cere ministerului. E curios lucru, de a vedé, că se chieltuiesc sume relativ destul de mari pentru cumpérarea de instrumente de fisicá și de produse chimice, când pentru științele naturale nu se ia cel mai mic aparat.

Lăsând de o parte facultățile pentru moment, să vedem, cum se studieză științele naturale în lycee.

Aici, putem să resumăm cestiunea în două cuvinte : ele nu se studiază mai de loc. Sunt profesori, cari se mărginesc a face, d'împreună cu elevii, citire d'intr'un tratat foarte bun alt-fel, a le indica partea, ce au a învăța pe de rost, și în urmă a-i întreba. Cei ce o recităză bine, sunt admirați. Atâta totu. — A cerceta însă pe un elev și a vedé, care sunt părțile unei flori, séu a-l întreba, din ce familie este ea, e lucru foarte rar. Elevul finesce lyceul, fără să cunoscă aproape nimic, pentru că n'a avut ocazie să scie ceva, pentru că n'a fost pus în poziție și nu i-s'a dat mijloce. A cui e vina ? A programei oficiale nici ca cât (după cum ȳice un profesor de ai noștri), ci numai a persoanei, care profeséză științele naturale. Inițiativa lipsesce ; nu e destul a veni și a face un curs, ci a veni cu materialul necesar la curs, a demonstra *pe natură* înaintea elevilor și a-i iniția la cestiunile elementare. — S'ar ȳice : n'avem mijloce, n'avem timp, nu putem ! Eróre absolută — În timpul ȳerei, mai cu sémă pentru studiul botanicei, a-și procura cineva câte-va flori, frunȳe, ramure de copaci, e lucrul cel mai ușor în țéră la noi ; a veni cu ele la curs și a le aréta elevilor, însoțind descrițiunea de detaliele necesare, nu e lucru prea greu. Dacă alt-fel se înțelege și se predă studiul istoriei naturale, apoi îl putem suprima din programă.

Cât timp unui elev nu i-se va da ocasiune să distingă și să cunoscă un bondax de un carabus, o ciupercă de un muschiu, o flóre de salcăm de una de trandafir, lăsat în propriile lui mijloce și la propria-i aprețiere și judecată, nu va sci nici o-dată un cuvânt de istorie naturală, chiar dacă ar învăța pe de rost cele mai bune tratate de istorie naturală. Simpla teorie, neînsoțită de cea mai mică practică, îi va servi să trecă bacalaureatul pôte ; dar va lăsa tótă istoria naturală la ușa Universității. — A cere de la guvern mijloce, e dreptul nostru ; dar toți trebuie să se puie pe lucru și să ne facem datoria cu deplină consciință. Puțină activitate din partea unor profesori, și lucrul de sigur ar merge alt-fel.

Criticăm réul numai, ca să se schimbe odată procedeul de-a profesa științele naturale, și nici de cum dintr'un alt punct de vedere. Avem un muzeu de istorie naturală garnisit óre-cum bine-réu.

Văduț-a cine-va vre un profesor urmat de vre o cătă de elevi pre-âmbându-se pe dinaintea colecțiilor de paseri, seú insecte, ce garnisesc etagerele dulapurilor din el? Nu, și acésta e un rēu. Museele se crează nu pentru petrecere, ci pentru studiu.

II.

În partea precedentă am arētat modul defectuos al profesării sciințelor naturale în licee. Am arētat, că, fără practică, acest studiu n'are nici o valóre; e ca și când nu s'ar face de loc. Sē ne închipuim studiul geografiei fără chartele corespondinte: ar lăsa óre în memoria elevilor ceva, ar servi la ceva? Nici de cum. Așa este și cu istoria naturală: studiul botanicei fără plante, al zoologiei fără animale, teorie pură, neinsotită de nici un subiect real, e lucrul cel mai banal, care lasă pe elev indiferent, ba chiar îl disgustă de multe ori și-i pare o sarcină. Un studiu de istorie naturală nu e ca al istoriei Romanilor, unde profesorul desvêlesce subiectul în cestiume, desfășură evenimentele și lasă pe elev sē memoreze și în urmă sē-și facă el singur criticele necesare.

Aici avem cu totul alt lucru: un subiect e în cestine, d. e. o grupă de animale, de însecte; — profesorul pe catedră tratéză cestiumea, arētă caracterele grupei, diferințele de altele — e fórte bine; dacă însă nu arētă și un tip din acea grupă, cel mai însemnat de exemplu; nu demonstră *pe natură* ceea ce spune, elevul nu numai că nu trage nici un profit din lecțiune, ba chiar confundă caracterele unul cu altul, nu înțelege nimic, și rezultatul e nul, dacă *in extremis* nu e dotat și cu o fericită memorie. Și în cazul acesta chiar rezultatul e defavorabil, căci își aduce a-minte pentru moment și în urmă uită totul.

Nu cerem lucruri imposibile, colecțiuni de insecte și de animale din patru colțuri ale lumii. Un tip indigen și ușor de procurat e suficiinte pentru a fortifica pe elev și a-l face sē tragă óre-care folos din o lecțiune orală.

Ceea ce ȃic pentru zoologie, se aplică și la studiul botanicei. A implé capul unui elev cu tóte caracterele plantelor, a recita sute de genuri și specie în latinesce, fără de a-i arēta *nici una*,

a-i stabili diferențele și apropierile dintre ele, e lucru deșert, pentru a nu ține alt-fel, căci elevul uită mâine ce a învățat astăzi, întrebând asupra a 2 sau 3 familii, confundă caracterele uneia cu ale celei-l-alte, atribuie uneia ceea ce caracterisă pe alta și în definitiv nu știe nimic, pentru că n'a vădit nimic.

Nu cerem, ca dacă profesorul trată o familie, să ne aducă genuri și specii esotice, rare, scumpe, sau să facă imposibilul; dar ne pare bizar, când vorbește de o familie ca Leguminosele, să nu arate 2—3 sau mai multe flori de fasole, sau ori ce altă leguminosă e în floare la noi, când el trată acest subiect — sau să aducă flori de trandafir, când vorbește de Rosacee, de nalbă când trată de Malvacee și așa mai departe — flori care și-le poate procura foarte ușor, fără de-a avea recurs la cheltuieli *extraordnare*. — Când trată despre foi, să aducă câte-va foi, și să arate pe ele ceea ce spune teoretic — de flori de asemenea — e lucru cel mai simplu, nu cere nici cheltuielă și dă rezultatele cele mai bune. — Istoria naturală sau studiul ei e strins legat cu practica; a face un studiu teoretic, este a vorbi de geaba, este a pierde timpul, a încălca memoria elevilor cu nume multe, cu detalii inutile, este într'un cuvânt a *nu face de loc istorie naturală*. Un om dela țară, o preocupă de hală, un om în fine fără cea mai mică noțiune de botanică sau zoologie știe mai mult (de multe ori) de cât un elev, care a făcut bacalaureatul — lucrul nu pare curios, din contră foarte natural. . .

Care e scopul existenței unei catedre de istorie naturală la un liceu, la o școală? E ca să inițieze pe elevi în studiul acestei științe, să li-o facă cunoscut, să-i facă să știe în viața lor de om în societate a distinge o plantă de alta, un animal de altul, etc., sau să formeze elementele esențiale, necesare, să puie bazele solide pentru acei ce se aplică mai departe la studiul științelor naturale în special. — Se ajunge oare scopul dorit, practicând ast-fel, cum se face în liceele noastre acesta? Las pe ori-ce persoană să judece. — N'avem nevoie să înmulțim exemplele, ca să clarificăm chestiunea; ceea ce am spus mai sus, e de ajuns să edifice pe ori-cine asupra defectuoasei profesări a istoriei naturale în liceele noastre. De ce nu

se întâmplă același lucru cu fizica? Pentru că, aici, constatăm cu bucurie, că se face alt-fel în limitele mijloacelor, de care se dispune. Un elev își aduce aminte tot-deuna de o pilă electrică, de o mașină pneumatică și de orî-ce alt, pentru că le-a văzut cu ochii, studiat pe natură și chiar experimentat; dacă nu s'a putut face mai mult și cu toate subiectele, ce se tratéză, cauza este, că nu se pot procura toate instrumentele necesare, din motive financiare și alta nimie; prin urmare scusa e legitimă.

Cu istoria naturală e alt-ceva; aici nu avem nevoie de chiel-tuieli mari; avem necesitate, pentru a face — nu țicem totul — dar ceva mai mult de cât se face acum, de bună-voință unită cu cunoșcința subiectului ce tratăm.

Ajungem la cestiunea recrutării personalului didactic. Se pôte ore imagina, că un bun agronom ar fi un bun profesor de istorie naturală, că un eminent medic, care ar ușura suferințele omenești, s'ar metamorfosa într'un bun apostol propagator al sciințelor naturale? Noi nu credem, dacă aceste persoane nu vor fi făcut studie speciale, dacă nu se vor fi ocupat în particular de aceste sciințe.

E neapărat dară a se cere specialiști pentru asemenea sciințe, și legea de curënd promulgată, care cere studie speciale viitorilor profesori de liceu, e menită de a da rezultate din cele mai laudabile; ea pune capăt unor competițiuni nelegitime, care au fost adesea singurul titlu al unei persoane pentru a se pretinde capabilă de orî-ce.

III.

În articolele precedente, ne-am încercat să arătăm modul defectuos al profesării sciințelor naturale în scólele și în special în liceele noastre. O observațiune justă, ce ni s'ar puté face, ar fi că nu sunt ómeni speciali, cari se profeseze, că mai ántáiú ar trebui să avem scóle, care să-i formeze, și în urmă să le cerem a-și îndeplini scrupulos misiunea, ce li-se încredințéză. Și e drept.

Care e rolul facultăților noastre de sciințe? De sigur de a forma profesori speciali. Au ele însă o organizare completă, colecțiunii, laboratorii, grădini botanice? Nicî de cum. Ori-care ar fi bună-voința profesorilor respectivi, ei se vor lovi tot-deuna de lipsa

de cele necesare, și aici de sigur trebuie să intervie în mod energetic statul.

A vé facultăți pentru lux și formă, nu cred că ar fi dorința guvernului. Profesorii caută să-și facă datoria; dar n'au cele trebuincioase, și de aceea se mărginesc mai numai la un curs teoretic, care e aprópe steril. Elevii îi urméză cu plăcere mult timp; dar în urmă se descuragieză și, cum perspectiva nu e din cele mai strălucite, îmbrățișeză alte carieri, încep alte studie.

Un distins și laborios profesor frances a ȓis cu ocazia deschiderii unui curs la scóla de farmacie: „În tóte sciințele de observare, practica trebuie să dea nascere teoriei; una nu trebuie să mérgă fără cea-laltă; după cursuri, și ca completare a lor, trebuie ca elevul să găsească demonstrațiunea.“ E un adevér elementar și a-l contesta e a nimici studiul sciințelor naturale, a face lux de vorbă și de chieltneli.

Facultățile nóstre sunt bine organizate, cu puține esceptiuni; dar — lipsite de mijlóce — nu pot ajunge la rezultate practice, rezultate la care cu dreptul ne-am aștepta. Prin urmare, statul să céră avisul celor în drept și să începă a completa ceea ce lipsește și ceea ce de atáta timp facultățile așteptă. — Laboratoarele și instrumentele indispensabile nu cer chieltneli imense; din contră, cu puțin baní s'ar remedia réul. — N'avem profosori specialí; să-i formăm, și nu-i putem forma decât prin scóle bine organizate și cu îndestulare înzestrate cu obiecte de studiu.

Astăzi țera noastră a intrat într'o nouă fasă — am probat că suntem viteji pe câmpul luptei; — să probăm cu încetul, că suntem viteji și pe alt câmp, pe acela al instrucțiunii și al dezvoltării intelectuale — și numai astfel ne vom putea orna cu epitetul, că țera noastră e făclia civilizației în Oriinte. Să căutăm să ne luminăm pe noi — să lucrăm cu bună voință și perseveranță — și cea mai bună resplată vor fi rezultatele folositóre, la care vom ajunge. Statul, credem noi, va face sacrificiele necesare, va ajuta în limitele sale la mijlócele, ce ni-se vor da și ni-se dau; să-i respundem cu interes și bună voință — cu muncă și activitate.

Să cerem și ni-se va da — dar să voim și vom puté!

(Unul pentru Altul).

V. P.

Cum se se clădescă casele de scôlă?

(Urmare).

6. Trebuințele învățătorului.

Vrënd a statori trebuințele învățătorului, în ceea ce privesce locuința sa, caută să fim cu băgare de sémă la tóte referințele sale, și cu deosebire la pozițiunea și dotațiunea sa. Considerând momentele acestea, vom admite cu toții, că învățătorul este în drept a pretinde, și patronul scôlei are datorința a-i acorda o locuință simplă și modestă, dar tot odată convenabilă și destul de spațioasă, pentru ca se nu fie necesitat, nici chiar avënd o familie mai numerosă, a-și grămădi preste olaltă mobilele și alte obiecte din casă, din contră să pótă ținé pre tutindenea și întru tóte rënd bun și curățenie. Acésta cu atât mai virtos, cu cât învățătorul este chiebat a da esemplu bun și prin economia sa din casă; afară de acésta cu cât învățătorul va avé o locuință mai plăcută, mai cu „tîcnélă“, cu atât se va simți mai dispus la lucru, la împlinirea datorințelor sale în scôlă.

Esperința ne învață, că locuințele prea mari sunt o greutate nu numai pentru cei ce le susțin, ci și pentru cei ce locuiesc în ele; de aceea credem a împăca tóte considerațiunile juste, reclamând pentru locuința învățătorului următoarele încăperî în dimensiunile specificate lângă ele :

1. O odae de locuit, de 25—28 metri pătrați.
2. O odae de studiu pentru învățător, eventual pentru casurî de morb în familie, de 16—20 m □.
3. O odae mai mare de durmit, de 16—20 m □.
4. O odae mai mică de durmit pentru copii mai mărișori, de 10—12 m □.
5. O cămară, de 10—12 m □.
6. O bucătărie, întocmită și pentru spălatul rufelor și cu cuptor de copt pânea, de 10—12 m □.
7. O cămară mai mică pentru păstrarea provisiunilor de mâncare, de 5—6 m □.

8. O tindă de 2 m de lată, carea însă se un traverseze totă casa, ca să nu-se producă curenți de aer.

9. O pivniță boltită, de 12—14 m □, și cel puțin de 2 m de înaltă.

10. Podul de sub acoperișul casei, podit cum se cade (cu cărămiși séu scânduri) și provăduț cu ferestriile necesare.

11. Âmbăltóre separată pentru învățător, cu un loc pentru ómenī mari și unul pentru copii, aplicata sub un acoperemént cu casa séu încai în nemijlocita ei apropiare.

12. Un magazin de lemne, în care se încapă lemnele de lipsă pentru un an întreg.

13. Un grașd pentru o vacă cel puțin, cu un despărțemént pentru porci și altul pentru galițe, de-asupra cu pod pentru fân, paie etc.

14. Curte închisă și prundită, cu loc pentru adunarea gunoiului și a pișalăului.

15. O grădină cel puțin de 1 jugăr pentru folosul învățătorului.

Odăile de locuit se aibă o înălțime de 3—3.5 metri ; în porțiune cu acesta : ușile se aibă o înălțime de 2 m și o lățime de 95 cm ; ferestriile o înălțime de 1.75 m și o lățime de 95 cm.

Ce privesce pozițiunea încăperilor, este bine, ca odăile, în care ómenii petrec mai mult, va se dăcă odăile de locuit și de durmit, se fie cătră sóre, bucătăria însă și cămările cătră méđănópte, ca se fie mai recoróse.

Bine este mai departe a se aplica bucătăria astfel, ca în timp de érnă, cu focul, la care se ferbe, să se póťă încălđi, prin o întocmire deosebită, și cuptorul din odăea de locuit.

Numerul și locul ușilor și al ferestriilor se se calculeze astfel, ca se remână loc destul, pentru a se puté aședa lângă părieti și mobile mai mari.

Sub tóte împregiurările grașdul se se clădescă separat de locuința învățătorului, pentru putóriile și umeđelile, ce produce.

4. Subtragerea unei frângeri din un număr întreg.
5.   "   "   "   "   "   "   mestecat.
6.   "   unui număr compus din un număr compus cu frângere vulgară.
7.   "   "   "   "   cu frângere din un număr compus cu frângere.

Notă. La casurile de sub p. 3, 5 și 7 avem de distins subtragerea — a) fără b) cu împrumutare.

Urméază exemple pentru fie-care cas (cf. „Scóla Rom.“ a III, pag. 271, Nota 3!)

I. Subtragerea de frângeri cu numitori asemenea.

1. Subtragerea de frângeri curate. Exemplu: Un ȕiler capétă pe ȕi $\frac{4}{5}$ fl., din carí spesând $\frac{3}{5}$ fl., cât îi mai remâne? (de rost: 3 cincimi din 4 cincimi mai remâne una cincime). Se ni-o arete acésta la tablă... N! $\frac{4}{5} - \frac{3}{5}$?

Repetitiune. Câți numerí dați ne vin înainte la subtragere? Carí sunt aceia? Care se numesce minuend? care subtrahend? Cum se scriu acestia? (sub olaltă). Mai cum încă? (după olaltă). Ce semn se face atunci între dinșii? Cum se cetesce semnul acela? Cum se numesce numărul, ce se află din minuend și subtrahend? (remășiță-rest). Mai cum încă? (diferință). — Bine! Așa dară se lucrăm! Cum se pot scrie numerii la subtragere — încă odată — N? (sub olaltă). Mai cum încă? (după olaltă). Și ce semn se face atunci între dinșii? (o linióră).

Însemnați-vé, pruncilor: aci la subtragerea cu frângeri scriem numerii de comun unul după altul! (Se lucréză: $\frac{4}{5} - \frac{3}{5} = \frac{1}{5}$ . .) Ce am subtras — N! (numératorii). Cât e $\frac{2}{3}$ m. — $\frac{1}{3}$ m.? $\frac{5}{8}$ l. — $\frac{3}{8}$ l.? Așa dară cum se face subtragerea frângerilor cu numitori asemenea? (Se formuléză respunsul:) „Subtragerea de frângeri cu numitori asemenea se face subtragându-se numărătorii, și sub restul lor punându-se numitorul comun.

2. Subtragerea unui număr întreg din un număr mestecat. Exemplu: Cine-va cumpără o vacă cu 65 fl. v. a. și o vinde mai târđiu cu $75\frac{1}{4}$ fl.; cât câștigă? (v. p. 1!) Se subtrag întregii, și la restul lor se adauge frângerea: $75\frac{1}{4} - 65 = 75 - 65 + \frac{1}{4} = 10\frac{1}{4}$ fl.) Cât face $13\frac{2}{3}$ Dm — 5 Dm? $98\frac{5}{8}$ Hl — 50 Hl? $13\frac{12}{15}$ — 9? $118\frac{20}{35}$ — 98?

3. Subtragerea unui număr mestecat din un număr mestecat:

a) fără împrumutare. Exemplu: într'un butoiú de vin sunt $12\frac{3}{4}$ Hl vin; scoțându-se $5\frac{1}{4}$ Hl, cât mai remâne? (v. p. 2!) — Se subtrag:

frângere din frângere și întregi din întregi: $12\frac{3}{4} - 5\frac{1}{4} = a) \frac{3}{4} - \frac{1}{4} = \frac{2}{4} (\frac{1}{2})$; $b) 12 - 5 = 7$; ergo $7\frac{1}{2}$ Hl).

Cât face: $54\frac{5}{7}$ Hm — $21\frac{3}{7}$ Hm? $189\frac{9}{15} - 73\frac{5}{15}$?

b) cu împrumutare. Exemplu: dintr'un veltic de pănură de $160\frac{2}{5}$ m se vinde în mai multe rënduri; măsurându-se restul se află $53\frac{4}{5}$ m; cât s'a vëndut? (v. p. 1!) Se subtrag frângeră din frângeră — ceea ce neputându-se, se împrumută un întreg și se resolvesce în $\frac{5}{5}$; la acestea adaugându-se și frângerea din minuend, avem: $160\frac{2}{5} - 53\frac{4}{5}$ m = $159\frac{5}{5} + \frac{2}{5} - 53\frac{4}{5} = 159\frac{7}{5} - 53\frac{4}{5} = 196\frac{3}{5}$ m.)

Cât face: $10\frac{1}{7}$ Q (Quintal) — $6\frac{5}{7}$ Q? $185\frac{4}{9} - 98\frac{8}{9}$? $111\frac{3}{14} - 77\frac{13}{14}$?

4. Subtragerea unei frângeră curate dintr'un număr întreg. Exemplu: Dintr'un pământ de 3 Ha se sémână $\frac{3}{4}$ Ha cu ovės, restul cu trifoiu; cât se vine pentru trifoiu? ($3 - \frac{3}{4}$?) Se va lua un întreg din 3 Ha și se va resolvi în pătrare, din cară se vor subtrage $\frac{3}{4}$, ér restul din frângerea formată se va adauge la restul de întregi: $3 - \frac{3}{4} = 2 + \frac{4}{4} - \frac{3}{4}$; $\frac{4}{4} - \frac{3}{4} = \frac{1}{4}$; $\frac{1}{4} + 2 = 2\frac{1}{4}$.

Cât face: 9 Chgr. — $\frac{5}{8}$ Chgr.? $48 - \frac{12}{17}$? $215 - \frac{58}{60}$?

5. Subtragerea unei frângeră curate dintr'un număr mestecat:

a) fără împrumutare. O vacă dă în tótă séra $3\frac{4}{5}$ l de lapte; de aci se dă regulat unei femei bolnave și sërace $\frac{2}{5}$ l; cât mai remâne la casă? (v. p. 1!) Se subtrage frângere din frângere, și restul de aci se adauge la întregi: $3\frac{4}{5} - \frac{2}{5} = \frac{4}{5} - (\frac{2}{5} + 3) = \frac{2}{5} + 3 = 3\frac{2}{5}$ l. — Cât face $13\frac{8}{15}$ Hl — $\frac{4}{5}$ Hl? $38\frac{13}{20} - \frac{12}{21}$? etc.;

b) cu împrumutare. Exemplu: Dintr'o pădure de $8\frac{1}{4}$ Ha se vënd $\frac{3}{4}$ Ha; cât mai remâne? (v. p. 3, lit. b!) Cât face: $8\frac{2}{9}$ Dgr — $\frac{8}{9}$ Dgr? $318\frac{11}{18} - \frac{16}{17}$? etc.

6. Subtragerea unui număr compus din un număr compus cu frângere. Exemplu: Un neguțator are în bolta sa 8 Q. $9\frac{3}{4}$ Chgr. cafă, din care vinde 2 Q. 7 Chgr.; cât îi mai remâne? (Se subtrage num. compus din num. compus și la rest se adauge frângerea: 8 Q. $9\frac{3}{4}$ Chgr. — 2 Q. 7 Chgr. 8 Q. 9 Chgr. — 2 Q. $7 + \frac{3}{4}$ Chgr. = 6 Q. $2\frac{3}{4}$ Chgr. Cât face 198 fl. $78\frac{1}{2}$ cr. — 79 fl. 15 cr.? etc.

7. Subtragerea unui număr compus cu frângere:

a) fără împrumutare. Exemplu: La noi ziua cea mai lungă e de 15 ore $58\frac{34}{45}$ minute, cea mai scurtă de 8 ore $23\frac{11}{45}$ minute;

care e diferența între ziua cea mai lungă și între cea mai scurtă?
Frângere din frângere și num. compuși din num. compuși:

$$\begin{array}{r} \text{ore} \qquad \text{m.} \\ 15 + 58^{34/45} \\ 8 + 23^{11/45} \\ \hline 7 + 35^{23/45} \end{array}$$

Cât face: 118 fl. $15\frac{7}{8}$ cr. 15 fl. $7\frac{3}{8}$ cr.? etc.

b) cu împrumutare. Exemplu: Dintr'un pământ de 5 Ha. 2 a. $15\frac{3}{8}$ m. se destinază pentru legunărit 1 Ha., 3 a., $20\frac{5}{8}$ s. m.; restul pentru pomărit; cât vine pentru pomărit? (v. p. 3, iit. b!)

$$\begin{array}{r} 100 \qquad 100^8/8 \\ 5 \text{ Ha. } 2 \text{ a. } 15^{38}/8 \text{ m.} \\ 1 \text{ „ } 3 \text{ „ } 20^6/8 \text{ „} \\ \hline 3 \text{ „ } 98 \text{ „ } 94^5/8 \text{ „} \end{array}$$

Cât face: 18 Chgr. 9 Hgr. $7\frac{3}{5}$ Dgr. — 11 Chgr. 5 Hgr. $9\frac{4}{2}$ Dgr.? etc.

II. Subtragerea de frângeri cu numitori diverși.

1. Frângere curată din frângere curată. Exemplu: O cutorésă câștigă pe ți $\frac{3}{4}$ fl. și spesesce $\frac{2}{3}$ fl.; cât îi mai rămâne? ($\frac{3}{4} - \frac{2}{3}$. Frângerile se reduc la numitor comun și apoi se subtrag. Num. comuni:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

$$\begin{array}{r|l} \frac{3}{4} & 3: 3 \times 3 = \frac{9}{12} \\ \frac{2}{3} & 4: 2 \times 4 = \frac{8}{12} \\ \hline & \frac{1}{12} \text{ fl.} \end{array}$$

Cât face: $\frac{1}{2}$ m — $\frac{1}{3}$ m? $\frac{7}{8}$ l. — $\frac{4}{9}$ l.? $\frac{15}{17}$ — $\frac{11}{21}$? $\frac{58}{75}$ — $\frac{12}{45}$?

2. Număr întreg din număr mestecat. — (Casul acesta se reduce la cazul 2) de sub p. I!)

3. Număr mestecat din număr mestecat:

a) fără împrumutare. Un bun aduce pe an un venit de $2565\frac{3}{4}$ fl. spesele se urcă la $1915\frac{7}{10}$ fl.; care e venitul curat? (v. mai sus sub I, p. 3, lit. a!) Frângerile se reduc la num. comun; $\frac{3}{4} - \frac{8}{10} = \frac{30}{40} - \frac{24}{40} = \frac{6}{40} = \frac{3}{20}$; ergo . . . .)

Cât face: $243\frac{5}{8}$ Chg. — $121\frac{6}{13}$ Chg.? $58\frac{5}{7}$ — $25\frac{2}{5}$? $712\frac{11}{24}$ — $89\frac{5}{42}$?

b) cu împrumutare. Un pământ arător produce într'un an $38\frac{3}{5}$ Hl grâu, într'alt an cu $11\frac{2}{3}$ Hl mai puțin; care e diferența între procreațiunea din acei ani? (Frâng. se reduc la num. comun și apoi se procede ca mai sus sub I, p. 3, lit. b). Cât face $812\frac{7}{15}$ Q. (Quintal) — $398\frac{8}{11}$ Q.? $611\frac{1}{8}$ — $599\frac{12}{13}$? etc.

4. Frângere curată din număr întreg. (Casul acesta se reduce la cazul 4) de sub p. I).

5. Frângere curată din număr mestecat:

a) fără împrumutare. Exemplu: Într'un deposit de sare sunt $18^{11/12}$ Q. de sare, din care se vinde $7/11$ Q.; cât mai rămâne? (Frângerile se reduc la num. comun și se procede ca sub I, p. 5, lit. a). Cât face $10^{8/9}$ fl. — $4/7$ fl.? $14^{4/5}$ Hl — $3/10$ Hl? $119^{10/22}$ — $25/48$?

b) cu împrumutare. Dintr'un butoiu de vin de $8^{2/5}$ Hl se vînd pe rînd $1/2$, $2/3$, $3/4$, $5/6$, $7/12$ Hl; cât vin mai este în acel butoiu? (v. mai sus sub I, p. 3, lit. b!)

Cât face: $319^{3/12}$ Chgr. — $1/2$ — $15/18$ — $25/74$ Chgr.? $9^{48/52}$ — $25/26$ — $12/13$?

6. Număr compus din num. compus cu frângere vulgară, — (v. sub I, p. 6!)

7. Număr compus cu frângere din număr compus cu frângere.

a) fără împrumutare. Exemplu: O campană (clopot) de 8 Q. 6 Mg. $5^{4/5}$ Chg. vîrsîndu-se a doua oră s'a aflat a cumpeni numai 7 Q. 9 Mg. $3^{3/8}$ Chg; cât a scăzut greutatea acelei campane?

Nota 2) Aci vom scrie numerii dați sub olaltă, ca unitățile séu numerii omonimî sê stea acurat sub olaltă, și apoi vom începe lucrarea dela drôpta, reducînd mai întaiu frângerile la un numitor comun; lucrarea ulterioară nu face nici o greutate pruncilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deci:	8 Q.	6 Mg.	$5^{4/5}$ Chg.	
	7 "	9 "	$2^{3/8}$ "	etc.
	<hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/>			
	" "	7 "	$3^{17/40}$ "	

	Hl	Dl	L	Hl	Dl	L
Cât face:	15	+ 9	+ $5^{9/10}$	— 9	+ 7	+ $2^{5/25}$?
	fl.		cr.	fl.		cr.
	189	+ 13 ⁵ / ₂₅	— 111	+ 9 ¹⁵ / ₇₅ ?		

b) cu împrumutare. Exemplu: Un car încărcat cu fîn trage 8 Q. 8 Mg. $8^{34/100}$ Chg (greutatea brută), carul singur (gr. tara) è 3 Q. 9 Mg. $9^{28/30}$ Chg.; care e greutatea fînului (netă = neto!) v. mai sus sub lit. a) Nota 2!)

$8 + 8 + 8^{34/100}$
$3 + 9 + 9^{28/30}$
<hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/>
etc. . etc.

Cât face: 15 Chm. 3 Hm. $2^{2/7}$ — 7 Chm. 9 Hm. $8^{3/4}$ m.?
5 Ds. $4^{5/20}$ st. — 2 Ds. $9^{49/50}$ st.?

Nota 3). Că învățatorul va avé a deprinde fie care tréptă doue séu trei ôre, eu tot felul de exemple practice, cu numerî concreți și curați — e un lucru ce de sine se înțelege. Aci impregiurările locali scolastice și capacitatea pruncilor vine ca dătătoare de ton.

(Va urma).

Material pentru învățământul din geografie și istorie în scôla poporală.

De Georgiu Buzulescu.

III.

Xerxe și Leonida.

Dela resbelul troian până la resbelele persice este un period lung; dar după acest period sosi pentru Greci timpul onórei armelor. Din timpul acesta Helespontul ne povesteste o istorie despre trufașul rege al Perșilor, Xerxe, și despre trecerea armatei sale preste acésta strimțóre.

Xerxe, fiul lui Darie, s'a născut la anul 519 a. Ch. La anul 485 muri tatăl seu, va sê ȕică 5 anî după lupta nenorocóșă pentru el dela Marathón. Xerxe, succesor în scaunul regesc, eređi dela tatăl seu, d'impreună cu tronul, și planul de resbunare asupra Grecilor. Era un ce natural, ca Xerxe, om plin de fală și ambițiune, sê nu lase ne dus în deplinire planul de isbândă. El continuă cu mare zel pregătirile de resbel, începute de tatăl sêu. Întru acésta îl întăria atât unchiul seu Mardonius, om cu mare vađă la Perși, cât și un vis, ce-l avuse tocmai pe atunci. I-se păru adecă, că era încununat cu o stêlpare de maslin, ramurele căreia acoperiau tot pământul; în urmă corónă dispăru de pe capul seu. Magii têlcuiră visul regelui astfel: Coróna, ce se întindea până la marginile lumi, însemnăză, că resbelul, ce are de cuget a purta, îl va face Domn preste tot pământul. În adevêr, Xerxe avea în plan, după cucerirea Greciei a-și supune tot pământul, astfel, ca numai cerul se formeze marginile imperiului persic. Dacă magii nu ar fi nesocotit partea din urmă a visului, că adecă în fine coróna a dispărut de pe capul regelui, de bună sémă visul ar fi fost têlcuit altfel. Din tóte provinciile vastului seu imperiu curgeau ostași de diverse limbî și porturî la Sardes, odiniórá capitala Lidiei și acum loc de concentrare pentru armata teritorială. Mai mult de 50 de popóre își trimiseră aici contingentul lor de ostășime.

De aici óstea concentrată porni cătră Helespont, pe unde avea se trecă în Europa. Fost-a întêmplare orî semn amenințator al provedinței divine, nu se scie; destul că tocmai pe timpul plecării se făcu întu necime de sóre. Acest fenomen puse pre superstițiosul rege pe cugete mai serióse. Ajuns în câmpul Troiei, Xerxe se urcă în castelul lui Priamus și jertfi o mie de vite. De aici Perșii luară calea cătră Dardanele.

Pentru a trece mai sigur, regele poruncise de mai înainte a se face preste strimțóre un pod pe luntri, între orașele Abidus de o parte și Sestus de cealaltă parte. Abia podul construit, și câte-va óre au

fost de-ajuns, prentu ca un orcan să nimicéască ostenéla lor de câte-va luni. Acesta aduse pre Xerxe în așa o furie, că numai decât demandă a se pedepsi mal și mare cu biciul, și în semn de subjugare a se arunca catene în apă; ba el nu se mulțămii nici cu atâta, ci mai dispuse a se tăia și capetele supraveghitorilor dela luntre și a se arunca în mare. Acum se apucară pentru a doua oră de construirea podului, punând luntrele una lângă alta în două șiruri și legând șirurile bine unul de altul.

Trecerea însași s'a făcut cu mare solemnitate. Drumul era presărat cu ramuri de mirtă și pe pod ardea tēmăe. Începuse a se revêrsa de ziua. Când se ivi sórele (adorat de Persi), regele vêrsă dintr'o tasă de aur o libațiune în mare, rugându-se la sóre să-i lumineze în calea învingerii până la marginea Europei; după aceea aruncă tase, d'impreună cu un pocal de aur și o sabie persică în mare. Apoi se puse tótă armata în mișcare.

În frunte mergea o mulțime de servitori, cară, cai încărcați și căni. După acestia urma o parte a armatei îmbrăcată în felurite moduri. Acum veniau 1000 de călăreți aleși și 1000 de lănceri. Apoi 10 cai sânti, numiți caii sórelui, cei mai frumoși din toți caii regelui. După ei venia carul sânt al zeului luminei Ormusd, tras de 8 cai albi, ér cocierii mergeau pe jos alătura, nimenui fiind ertat a ședé în acest car. După carul lui Ormusd urma carul regelui, în care ședea Xerxe singur, mergând și cocierii sei pe jos. Regelui urmau érași 1000 de călăreți și 1000 de lănceri aleși, ér după acestia alți 10.000 de călăreți și 10.000 de pedestri, toți formând alaiul regelui, după cari la o distanță anumită venia grosul armatei. Trecerea preste pod a ținut necurmat 7 zile și 7 nopți.

Ajungând în Tracia, în șesul dela Doriscus, Xerxe și-a trecut în revistă tótă armata și a numérat-o în modul următor: A pus 10.000 de ostași la un loc unul lângă altul și a tras un gard în giurul lor; după aceea a scos pre cei de áutáiu și a băgat alții în locul lor, până s'a implut staulul. În modul acesta numérendu-se, séu mai bine, măsurându-se óstea de pe uscat, s'a găsit, că ea se compune din 1,700,000 pedestri și 80.000 călăreți, laolaltă: din două milióne și jumătate ostași, lângă cari se mai adáugeau tot pe atâția servitori, bucătari și muieri, încât acésta adunătură de ómeni seména mai mult cu o emigrare de popóre, decât cu o armată. După aceea s'a numérat flota, comandată spre scopul acesta la mal, și s'au aflat 1200 năi de resbel, 3000 năi de transport și 250,000 matrozii. Nici când lumea n'a vêdut o armată mai mare decât acésta, carea acum se vêrsa încet prin Tracia și Macedonia, apropiându-se tot mai tare de micuța Grecia.

Dar ce făceau Grecii în fața acestui pericol mare? Mai multe cetăți și state trecură de gróză în partea Persilor; numai Atina cu a-

liații sei, între cari Tespia și Plateia, apoi Sparta cu statele din Polopones nu perdură curagiul, ei se pregăteau a se apăra cu totă energia. În Atina sta pe atunci în fruntea poporului un bărbat, mare prin talentele sale spirituale și prin nobila ambițiune de a-si vedé patria ajunsă în capul tuturor statelor grecesci; acest bărbat era Themistocle. Până atunci Atina se îngrija mai mult de armata sa de pe uscat; Themistocle însă vedu, că Atina nu póte deveni mare decât ca putere maritimă, și de aceea nu odihni, până nu stórse dela Atenianii conculul de a-si forma o flotă de 300 vase. Un alt bărbat de renume era pe atunci la Atenianii Aristide cel drept séu just, numit astfel pentru rara lui onestitate. La stăruința rivalului seu Themistocle, Aristide a fost exilat din patrie la anul 486, fiind că era din partidul optimaților (séu aristocraților); acum, în fața pericolului comun, el a fost rechemat în patrie, tot la stăruința lui Themistocle, și améndoii bărbații s'au pus cu puteri unite a pregăti măsurile necesare. pentru apărea patriei. — La Spartanii regele Leonidas comanda armata de pe uscat, ér Eurybiade flota spartană; tot lor li-s'a lăsat și comanda supremă asupra tuturor oștilor grecesci pe mare și pe uscat, cari însă tóte împreună abia făceau 7.200, între cari 300 de Spartanii. Dintru'ntâiú Grecii hotărira a întâmpina pe inimic în Tesalia, în valea Tempe; dar linia de apărea aici fiind prea lungă, se deciséa în urmă a aștepta pre Perși în pasul dela Thermopyle*), o strîmtoare numai de 25 de pași, între Tesalia și Phocis, avénd de o parte muntele Oeta și de alta marea egeică, mai fiind apărată și de un zid curmezis.

Xerxe credea, că nu va întâmpina nici o resistință, ei că la apropiarea sa totă Grecia se va grăbi a i-se supune; de aceea apropiându-se de pas și vedénd mica oștire grecescă, provóca pre Leonida a-i preda armele. „Vino și ți-le ia!“ fu respunsul laconic al Spartanului; și când trimisul lui Xerxe adause, că armata Perșilor este așa de numérosă, încât săgețile lor întunecă sórele, alt Spartan respuse rece: „Cu atât mai bine; vom lupta în umbră.“ Xerxe tot mai spera, că Leonida se va supune de bună voie, pentru că tot nu-i venia a crede, ca o mână de ómenii sé aibă temeritatea a i se opune; de aceea fi lasă timp de 4 zile a se socoti; tot odată îi dete a înțelege, că în cas de supunere va fi numit domn a totă Grecia. La acésta Leonida respuse: „Spartanii nu-și cumpéra onoruri prin prodițiune.“ Acum Xerxe demandă a se ataca pasul. Aici Grecii așteptau umér la umér, în mâna stângă ținénd scutul, cu

---

*) Din picioral muntelui isvórese mulțime de isvóre calde, cari conținénd pu-ciósă, au acoperit pământul arinos cu o scórță tare, de aici numele: Thermopyle séu pórtă caldă.

care prindeau săgețile inamicului, ér în mâna dréptă avénd sulite lungi. Una după alta năvăliau cetele Perșilor asupra Grecilor, spre a-și găsi mórtea sigură în sulitele lor séu a se întorce cu rușine. Xerxe turba de mânie, de câte ori vedea cădënd ostașii sei, ér pre cei ce se întorceau din luptă, îi mâna cu biciul înapoi. În urmă el comandă la atac „céta nemuritoare;“ dar se frânse și dînsa, și s'ar fi frânt póte tótă puterea Perșilor, de nu s'ar fi găsit un Grec perfid — Ephialte din Malia — carele se oferí, pentru bani grei, a aréta Perșilor un plaiú secret, pe care urcând muntele eșirá în spatele Grecilor.

Védëndu-se tradat, Leonida dimise pe acasă trupele aliate, ca sě nu se sacrifice fără nici un folos, ér el și cu Spartanii sei hotărîră a se lupta până la unul, fiind că legile lor le opriau a se retrage dinaintea inamicului, orî cât de numéros se fie el. Numai pe Tebaní (100) i-a oprit la sine, neavénd încredere în dînșii, fiind că orașul Teba se supuse deja Perșilor. Cu Spartanii remaseră de bună voie 700 Tespianí, preferind mai bine a cădé pe câmpul de onóre, decât a părăsi pre soții de arme.

Începe o luptă teribilă. Perșii cad ca érba sub lovirile Spartanilor infuríați. Lâncile se frâng în mânilé eroilor; atunci ei fac us de scurtele lor pumnare. În acéstă luptă piept la piept cade Leonida. O nouă luptă înverșunată se încinge între Perși și Spartaní pentru cadavrul eroului rege. De trei ori Spartanii resping pe Perși din giurul cadavrului; dar în fine încungiurați de tóte părțile, ei cad alătura cu bravul lor căpitan.

Din 300 de Spartaní unul singur a scăpat cu vieța, Aristodem. Acesta adevă avea sě grijescă de alt Spartan, cu numele Eurytos, care pătimia de aprindere de ochi. Afând, că Perșii i-au încungiurat, Eurytos își ceru armele, și grăbind la luptă, cădu și el sub loviturile inamicului; Aristodem însă se mântuí cu fuga. Ajuns în Sparta, cetățenii îl declarară de laș și desonorat, nime nu mai vorbea cu dînsul, copii îl numiau „Aristodem fugariul.“ Abia în lupta dela Plateia îi succese a-și spála rușinea prin o bravură estraordinară.

La început Tebanii luară și ei parte la ultima luptă a Spartanilor; în urmă însă ei lăpădară armele și cerură grația inamicului. Xerxe îi pardonă și înfierându-i cu semnul tradării, îi trimise acasă.

Mai târziu Grecii rădicară în locul, unde cădu Leonida, un monument cu inscripțiunea:

„Călătorule, mergénd la Sparta, spune că ne-ai văđut zăcând aici, fiind că așa ceruse legea.“

(Despre victoria repurtată de Greci asupra Perșilor la Salamis și Plateia — în numéru următor).

Curs de fizică pentru școlile elementare.

(Continuare din „Școala Română“ pro 1877).

16. Despre pendul.

(Fine).

III. În conformitate cu legile espuse, pendulul se întrebuintează :

1. Pentru regularea mașinelor, și cu deosebirea orológelor. Deja în timpurile cele mai de mult, ómenii s'au nevoit a născoci aparate pentru a măsura timpul. Cele mai vechi orológe au fost negreșit orológele de sóre, cari însă nu se puteau folosi decât ziua, și încă numai când era sóre. După aceea s'au construit orológe de năsip și de apă, numite astfel, pentru că lăsau a se străcura într'un anumit timp o anumită cantitate de năsip séu apă dintr'un vas într'altul. Adevărat, că aceste orológe se puteau folosi orî când, dar ele nu măsurau de cât o mică parte din timp. Mai târziu s'au născocit orológe, compuse din un sistem de rotile, cari se învêteau prin influința unei greutateți, ce atêrna de capêtul unei sfóre înfășurate pe lângă osia orizontală a uneia din róte. Aici timpul se măsura după numărul învêrtirilor sevêșite; numai cât învêrtirile acestea nu erau uniforme, ci devineau din ce în ce tot mai accelerate, din causă, că și greutatea, întocmai ca orî care corp ce cade, se mișcă cu o iuțéa accelerată (a se vedé „Școala Română“ din 1877, pag. 318). Geometrul Holandes Huyghens (a se ceti: Iuns) a fost cel de ântâi, carele a aplicat pendulul ca regulator al orológelor de păriete. (Esplicarea mecanismului mai de aprópe o lăsăm în chibzuirea învêțătorilor).

2. Pentru a demonstra (séu dovedi), că pământul, în ceea ce privesce forma sa, este un sferoid, adecă un glob turtit la poli. S'a constatat prin esperimente, că în regiunile nóstre un pendul de un metru de lung face pe fie-care secundă o oscilațiune întregă, într'o minută 60, într'o oră 3600 de oscilațiuni; un astfel de pendul se numesce pendul de secunde. În anul 1672 francesul Richer (a se ceti: Rișee) transpunêndu-se cu un pendul de secunde în regiunile ecuatorului, a observat, că acolo pendulul seu oscila mai încet, anume că într'o secundă el nu făcea o oscilațiune întregă; prin urmare a trebuit să-l scurteze, pentru a-l face se oscileze ca în Paris. Întors la Paris, Richer éráși a trebuit să-și lungéscă pendulul, fiind că aici el oscila acum prea iute. Dintru'ntâi s'a cređut, că cauza acestui fenomen este temperatura; de aceea s'au făcut mai multe esperimente, în deosebite timpurî ale anului. Resultatul a fost acelaș, și anume că: cu cât ne apropiem mai mult de ecuator, cu atât pendulul osciléză mai încet, și din contră: cu cât ne apropiem mai mult de poli, cu atât pendulul osciléză

mai iute; prin urmare în cazul prim pendulul trebuie a se scurta, în cazul al doilea a se lungi, dacă vom se face pe fie-care secundă o oscilațiune întrégă. De unde acésta diferență? Seim de mai înainte, că gravitațiunea pământului este, carea face se oscileze pendulul. Decî dacă același pendul osciléză la ecuator mai încet și la poli mai iute, cauza nu pôte fi, decât că intensitatea (séu puterea) gravitațiunii este la ecuator mai mică, la poli mai mare. Dar ne întrebăm éráși: de unde acésta diferență? Am đis deja, că gravitațiunea unui corp, prin urmare și gravitațiunea pământului scade proporțional cu depărtarea: cu cât ne depărtăm mai mult dela pământ și prin urmare dela centrul seu, cu atât gravitațiunea sa e mai mică. Decî dacă la ecuator gravitațiunea pământului este mai mică decât la poli, urméză negreșit, că la ecuator suntem mai departe de centrul pământului decât la poli. Urmărind mai departe ideea acésta, vom recunoște îndată, că pământul nu pôte fi un glob perfect, ci numai un sferoid, cu alte cuvinte, că diametrul seu dela ecuator este mai lung decât osia sa (diametrul dela un pol la altul). Și în adevěr s'a constatat, că diametrul dela ecuator este 1719 mile, ér osia numai de 1713 mile. Va sê đică: pământul este turtit la poli.

Din cele de sus urméză tot odată, că cu pendulul se pôte măsura și înălțimea munților.

3. Pentru a demonstra, că pământul rotéză în giurul osiei sale dela apus spre resărit. Acésta demonstrațiune a făcut-o mai întâiú Leon Foucault (a se ceti: Fucol), membru al academiei de sciințe din Paris, la anul 1851. Despre acésta însă vom vorbi în numărul următor, continuând argumentele pentru „rotațiunea pământului“, începute deja în „Scóla Română“ din 1876, Nr. 51 și 52, dar întreprupte din cauze independente dela voia nóstră. Aici observăm numai atâta, că Italianul Galileo Galilei a fost cel de întâiú, carele a descoperit la anul 1602 legile pendulului. Affându-se adevă într'o Duminecă în catedrala din Pisa, marele învățat vėđu, că un candelabru, ce atérna din bolta bisericeii, nu mai încetă de-a oscila. „Ce se fie cauza?“ s'a întrebat el, și urmărind lucrul mai departe, a satorit legile, după carî urméză oscilațiunile pendulului. Căți nu vor fi vėđut până la el oscilând cutare obiect, fără sê se fi întrebat de caúsă?!

Écă pentru ce pedagogia de astăđi pretinde, a face pe copil neincetat atent la cele ce sunt și se pctrec în giurul seu, a-l întreba la tótă ocașiunea: pentru ce așa și nu alt-miatrea? Acésta este cu atât mai de lipsă, cu cât despre copii se pôte đice cu tot dreptul, că „ochi au și nu ved, urechi au și nu aud.“

Protocolul

adunării generale a „Reuniunii învățătorilor români gr.-or. din diecesa Caransebeșului“, ținută în Biserica-albă, la 20, 21 August (1, 2 Septembrie) 1878.

Ședința I.

ținută în 20 August (1 Septemvre) 1878.

(Urmare).

5. După cuvântarea acésta, primită cu aplause din partea adunării, pe baza listelor predate notarului I. Marcu de către președinții despărțimentelor, constatându-se, că numărul membrilor prezenți trece peste numărul prescris de statute, președintele declară adunarea de calificată pentru de a aduce decisiuni valide, și astfel conform punct. 3. lit. b) din programă, provócă adunarea se alégă, pre lângă cei doi notari ordinari, un al treilea notar.

În urmarea acésta, la propunerea d. I. Oprea, se alege de atare cu unanimitate d. Demetriu Gaspar.

6. După aceea președintele designă de notar al ședințelor pentru ziua de ađi, pe I. Marcu, de însemnător al vorbitorilor și adegă: pentru cari vorbesc pro, pre I. Tina, și pentru cari vorbesc contra, pre D. Gaspar.

7. Conform punct. 3. lit. c) din programă, urmând salutațiunile, d. președinte anuncie, că sunt însinuați mai mulți domni, cari voiesc a saluta adunarea presentă, și adegă:

- a) d. C. Barry, primarul orașului Biserica-albă, în numele cetățenilor;
- b) d. Simeon Manguica, avocat din Biserica-albă;
- c) d. Iosif Andrejkovich, profesor la scólele civile din Biserica-albă, în numele Reuniunii învățătorilor germani din Ungaria de Sud;
- d) d. Paul Miulescu, preot român gr.-or. și asesor consistorial, în numele comunității bisericesci române gr.-or. din Biserica-albă;
- e) d. Ioan Baica, învățător în Retișor și membru la Reuniune.

(În protocol urméză aici pe 10 pagine salutările anunciate, pre cari însă noi nu le putem reproduce, din lipsa spațiului).

8. La provocarea președintelui, se cetesc, prin notarul I. Marcu, următórele scrisóri și telegrame salutátóre, și anume: (urméză mai ántáiu doué scrisóri, una dela Dr. A. Șandor, prof. preparandial în Arad, alta dela D. Schving, suprem inspector la societatea căii ferate din Recițamontană; după aceea 5 telegrame: dela Episcopul Mețian, dela inspectorul reg. de scóle din comit. Timișului, dela redactorul „Scólei Române“,

dela B. Nemoian, preot gr. or. în Vașova (lângă Dobrițin) și dela P. Munteanu, inv. gr. or. în Sacul).

Tóte aceste scrisorî și telegrame salutătóre, între urări entusiastice de „se trăiescă“ fiind primite, se induc în acest protocol.

8. Conform punct. 3. lit. d) e) f) urmând raportul comitetului, al bibliotecarului și al cassarului, se cetesc aceste rapórte în următórea ordine:

a) Notarul I. Marcu cetesce următorul raport al comitetului:

Mult onorabilă adunare generală!

Când cu ocașiunea adunării generale din anul trecut, ținute în Re-cița-mont., prin decisul aceleia, de sub Nr. 23 prot., am fost din prețuita încredere a acelei adunări chemați și aleși pentru conducerea afacerilor Reuniunii învățătorilor români gr.-or. din diecesa Caransebeșului, am fost pre deplin convinși despre lucrul cel mult și însemnat, precum și despre greutățile acele, ce erau de a se petrece și devinge în interesul acestei Reuniuni, și numai convicțiunea aceea, că fie-care membru în faptă și din libera sa voie ne va da ajutor, pentru de a da odată acestei Reuniuni direcțiunea recerută, spre a-și ajunge mai repede sublimul scop de promovarea culturii și rădicarea stării învățătoresci și a poporului nostru; convicțiunea aceea, că tot ce se face și se lucră pentru Reuniune, și se lucră și este dedicat rădicării stării scólelor, a învățătorilor și a poporului nostru gr.-or. ne-au mișcat de a primi conducerea acestei Reuniuni. Prin urmare ne-am nisuit cu tótă bunăvoința și cu intențiunile cele mai salutare și conscie, precum și cu tóte puterile nóstre debile pentru de a contribui la înaintarea Reuniunii.

Deci dară, pentru de a pune mult onorabilei adunări generale o adevărată și viuă iconă despre activitatea presidiului și a comitetului, își permite subsemnatul presidiu al acestei Reuniuni, a-și împărți raportul present în următóarele secțiuni:

I. Efectuirea concluseror adunării generale din anul trecut 1877 ținute în Re-cița montană.

II. Activitatea presidiului și a comitetului în pri-vința stării:

- a) organisătóre,
- b) spirituale,
- c) materiale a Reuniunii.

III. Activitatea despărțemintelor.

IV. Propunerî.

I. Efectuirea concluserilor adunării generale din anul trecut
— 1877, ținute în Recița montană.

Protocolul adunării generale ultime din anul trecut, s'au autenticat prin comisiunea alésă spre acest scop, și conclusele aceleia s'au efectuit, și adecă:

- a) proiectul despre modificarea statutelor, acceptat în adunarea generală sub Nr. 17 prot. s'a transpus Venerabilului nostru Consistor din Caransebeș spre înaintare la locurile competente pentru aprobare. Venerabilul Consistor însă, prin intimatul seu de dato 30 Decembre 1877, Nr. 457. scol., l'a remis pre lângă unele observări, cari dimpreună cu cele ale comitetului, se transpun mult onorabilei adunări generale, spre competentă pertractare și decidere;
- b) concludul adunării generale de sub Nr. 18. lit. d) s'au efectuit, reprezentată fiind Reuniunea noastră învățătorescă în semn de reciprocitate colegială, la adunarea generală a Reuniunii învățătorilor germani din Ungaria de Sud, ținută anul acesta în Orșova, prin o deputațiune de 4 membri, în persoanele domnilor: Ioane Ionaș, Ioane Marcu, Nicolau Grama și Traian Henț;
- c) pe baza concludului adunării generale de sub Nr. 18. lit. g), scrisórea veteranului emerit profesor și direttore preparandial din Arad, Alesandru Gavra, prin care s'a recomandat Reuniunii noastre îngrijirea de educațiunea fitórelor mame și stăruința de a rădica o preparandie de fete în Arad, s'a transpus Venerabilului Consistor diecesan din Caransebeș, spre cunoscință și îngrijire;
- d) pe baza concludului adunării generale de sub Nr. 28 și pe baza concludului comitetului de sub Nr. 8 din protocolul primei ședințe dto 18 (30) Septembre 1879, eshibat sub Nr. 50 ex 1877, s'a întreprins edarea portretului bine-meritatului emerit profesor și direttore preparandial Alesandru Gavra, comunicându-i-se în persoană, prin președintele Reuniunii noastre, concludul adunării generale și cerându-se spre ecest scop o fotografie a sa. De óră-ce la mai multe provocări ale președintelui de a ni-se da acéstă fotografie, ni-s'a promis, dar până astăzi neprimindu-o, concludul adunării în acésta privință nu s'a putut îndeplini;
- e) Domnul Basiliu Petri, fostul redactor al foiei scolastice „Scóla Română“ pe baza concludului adunării generale de sub Nr. 30 s'a încunosciințat, cum-că este ales de membru onorar la Reuniunea noastră prin trimiterea diplomei;
- f) decisiunea adunării generale de sub Nr. 18 lit. a) în privința compunerii unui protocol, în care să se introducă toți membrii dela timpul intrării lor în Reuniune, cu numele, caracterul și locuința etc. are

a se efectui prin transpunerea unui atare formular mult onorabilei adunări, spre aprobare;

g) protocolul adunării generale din anul trecut 1877 s'a tipărit în 200 esemplare și s'a împărțit tuturor membrilor Reuniunii; de asemenea s'au împărțit protocoalele adunării generale din anul 1871 și 1876, ce s'au aflat în mai multe esemplare în archiva Reuniunii.

II. Activitatea presidiului și a comitetului.

a) în privința organizării;

1. Pentru de a procura Reuniunii noastre o basă adevărată, s'a dispus, ca fie-care membru de orî-ce categorie, adică: nu numai cei ordinari, ci și cei fondatori și ajutători, se între ca atari în Reuniune, numai după ce au dat dela sine o declarațiune în scris în prezența a doi martori, și rezultatul a fost înbucurător, că numărul membrilor ordinari dela ultima adunare generală până la cea prezentă, s'a sporit cu 69; numărul membrilor fondatori cu 12; őr al celor ajutători cu 19, încât astăzi sunt, pe basa amintita — după cum dovedesc declarațiunile și consemnările membrilor:

membri ordinari	183
membri fondatori	45
membri ajutători	20
	<hr/>
Laolalta	248

La care adaugându-se numărul celor onorari 15

face preste tot numărul membrilor 263

cați toți sunt provăduți cu diplome formale. La acest loc e de observat, că numărul membrilor ajutători însemnați în protocolul adunării generale din anul trecut 1877, sub Nr. 18 prot. lit. a) nu este de a se socoti 18 după cum e notat, de oră-ce în faptă prin declarațiuni formale numai un membru ajutător s'a aflat, anume: avocatul din Verșeț Georgiu Nedelco. De asemenea și numărul membrilor onorari din protocolul amintitu este incorect.

2. Conform §. 35 din statute s'au organizat 10 despărțeminte de ale Reuniunii staverite în §. 33, după cum se pôte vedé din protocolul comitetului din 4 (16) și 5 (17) Aprile de sub Nr. esibitelor 78, alegându-se în fie-care despărțemint un președinte, un notar, un cassar și un bibliotecar, chiar și despărțemintul Panciovei din fostul confiniu, unde nici un membru nu era, s'a organizat cu 15 membri înscriși prin declarațiuni formale, la stăruința învțătorului din Dolóve, Georgiu Popoviciu, cu escepțiunea despărțemintului Mehadiei, în care numai un membru se află, anume învțătorul din Orșova Traian Henț. Prin decisiunea comi-

tetului din 4 (15) și 5 (17) Aprile a. c. s'a dispus însă de nou, ca și în acel despărțământ învățătorii să se înscrie de membri, și apoi să se organizeze. Resultatul în această privință se speră a fi favoritor.

3. Pentru a introduce o manipulare sigură și corectă în agendele oficiose ale Reuniunii, s'a dispus, ca să se introducă de aci înainte și la Reuniunea noastră purtarea protocoalelor eshibitelor, a indexului și a protocolului de expedițiune, ca la alte oficie, spre care scop s'au și procurat tipăriturile necesare, și purtarea acestora s'a și introdus în faptă.

Ast-fel dela adunarea generală din anul trecut, ținută în Reșița montană, până la finea anului 1877, au încurs 60 de acte; ér dela 1 Ianuar până înainte de două zile, adică până în 18 (30) August a. c. au încurs 218, la olaltă 278 de acte, care toate s'au eshibat si desărcinat parte prin presidiu, parte prin comitet, după cum arată protocoalele eshibitelor, relegându-se adunării generale numai 12 bucăți spre competență pertractare și meritorială decider.

4. Comitetul Reuniunii, conform §. 23 din statute, a ținut 3 ședințe ordinare, după cum dovedesc protocoalele ședințelor, ce sunt eshibate sub Nr. 50 ex 1877, și 169, ex 1878, în care parte s'au esecutat conclusele adunării generale ultime, parte s'au adus mai multe dispozițiuni folositoare pentru înaintarea Reuniunii și a agendelor ei administrative. Ca mai de mare importanță e de a se aminti la acest loc din aceste 3 ședințe introducerea în viață a activității despărțemintelor, care sunt de mare însemnătate și promit cele mai frumoșe rezultate în interesul Reuniunii, și pre lângă dispozițiunile despre introducerea năuiei manipulării în administrațiunea Reuniunii, e de o însemnătate pertractarea observărilor și a modificărilor făcute de Venerabilul Consistor scolar din Caransebeș la statutele năstre, care modificări se transpun mult onorabilei adunării generale, spre competență pertractare și decider. — De asemenea e de însemnătate dispozițiunea comitetului în privința disertațiunilor pentru adunarea generală, precum și cea în privința statoririi unui regulament de reciprocitate între Reuniunea năstră și Reuniunile de cultură din întreaga năstră Mitropolie gr.-or., care toate dimpreună cu dispozițiunile privitoare la modalitatea încasării tacselor dela membri și alte afaceri de casă, se transpun mult onorabilei adunării generale, spre desbatere și aprobare.

Între nisuițele principale ale presidiului au fost și aceea, ca adunarea generală presentă să fie cât se pôte de bine cercetată de membri și inteligința năstră, spre care scop s'au trimis convocarea și programa adunării generale cu o lună mai nainte, spre publicare la 5 foi române din patrie, cari toate, cu excepțiunea foiei „Familia“ le-au publicat întregi și destul de timpuriu. Afară de aceea, presidiul s'a îngrijit, ca și pe calea V. Consistor se fie îndemnați învățătorii, preoții și poporul nostru de

a participa la această adunare generală. Tot așa s'a dispus cu multă înțelesare și îngrijire, ca pe sâna tuturor membrilor s' se esopere dela societatea căii ferate Austriace de stat, favoruri de călătorie și s' se tipărescă programe, care dimpreună cu biletele de călătorie s' au trimis de timpuriu tuturor membrilor Reuniunei pe calea președinților din deosebitele despărțeminte, precum și altor bărbați și societăți de cultură și științe. În fine presidiul despre ținerea adunării generale a încunosciințat atât pre primarul lăudatului oraș Biserica-albă, cât și pre comitele suprem din Temișóra, pre autoritățile politice concerninte, precum și pre V. Consistor din Caransebeș, ca pre forul scolar suprem, și pre lângă aceea s' a adresat cătră brava inteligență română din Biserica-albă pentru pregătirea unei sale pentru ținerea adunării și pentru pregătirea cortelelor pe sâna membrilor.

6. În fine comitetul în interesul Reuniunei lăsând a se tipări 300 de diplome pe sâna membrilor, precum și tipărituri de esibite, index programe pentru adunarea presentă, precum și bilete de călătorie etc. a spesat din cassa Reuniunei o sumă de 77 fl. 23 cr. mai mult de ce s' a fost prelininat, pentru care sună cerem dela mult onorabila adunare îndemnitare și ulterióra aprobare.

b) În privința spirituală.

Scopul principal al Reuniunei noastre învțătoresci e promovarea culturii generale și înmulțirea cunosciințelor științifice pedagogice și didactice între membri Reuniunei, și prin acestia promovarea și rădicarea școlii și a poporului nostru român.

La acest loc trebuie s' constatăm, că puțin îmbucurător avem de însemnat, de óră-ce organizarea Reuniunei pe basa statutelor de acum, a răpit tótă activitatea Reuniunei, atât în comitet, cât și la presidiu, și de asemenea și în despărțemintele Reuniunei. Cu tóte aceste s' a procurat mai multe cărți pedagogice și literare pe sâna bibliotecii; de felul celor din urmă s' au donat din partea membrilor: Dr. Paul Vasiciu din Temișóra, Paul Chinesu din Soceni, Ioane Marcu din Bocșa montană mai multe cărți, și cu deosebire președintele St. Antonescu a donat cărți literare în preț de preste 20 fl.: astfel biblioteca Reuniunei noastre s' a sporit în anul acesta cu 45 de opuri, în cât ađi are preste tot 97 opuri, cari valoréză 185 fl. 43 cr. v. a. și dimpreună cu dulapul bibliotecii, întręga avere a bibliotecii face 205 fl. 53 cr. v. a., după cum va arăta raportul special al bibliotecarului.

c) În privința materială:

Reuniunea noastră în privința materială, spunând adevărul, n' ar sta rău, dacă s' ar încassa atât restanțele din anii din urmă, cât și cele din

anii primii 1870—1873, și ar pute sta foarte bine și în stare înfloritoare, dacă s'ar fi manipulat la început după regula.

De aceea:

1. Prin o dispozițiune îndreptată către toți membri reuniunii s'a ordonat încassarea facturilor de pe anii 1876—1877, ér prin o altă dispozițiune încassarea tuturor restanțelor începând dela periodul I. până la finea anului administrativ curgător.

2. Resultatul a fost, că: s'au încassat:

a) dela membrii ordinari din periodul I. 1870—1872	fl.	54.05
b) " " " dela adunarea generală din Recita până la cea prezentă	fl.	178.20
c) dela membrii fundatori	"	165.—
d) " " ajutători	"	5.—
	<u>Laoltă</u>	<u>fl. 402.25</u>

S'a sporit dară starea cassei în acest an, din competența mem-

brilor și din alte venite cu	fl.	465.77
în cât starea fondului face	"	3369.71
starea cassei	"	2336.58

Preste tot . . . . . fl. 5706.29

după cum va arăta raportul special al cassarului.

III. Activitatea despărțemintelor.

Ce se atinge de partea acesta a raportului nostru, putem constata, că unele despărțeminte au dovedit interesare laudabilă în afacerile lor, până când altele mai puțină și așa preste tot e de dorit mai multă interesare și activitate.

1. Despărțemântul I. al Bocșei numeră:

a) membri ordinari 24; b) fundatori 17; c) ajutători 4.

2. Despărțemântul II. al Oraviței numeră:

a) membri ordinari 22; b) fundatori 6; c) ajutători 0.

3. Despărțemântul III. al Verșețului numeră:

a) membri ordinari 16; b) fundatori 5; c) ajutători 0.

4. Despărțemântul IV. al Ciacovei numeră:

a) membri ordiari 24; b) fundatori 2; c) ajutători 10.

5. Despărțemântul V. al Buziașului numeră:

a) membri ordinari 22; b) fundatori 2; c) ajutători 4.

6. Despărțemântul VI. al Bisericii-albe numeră:

a) membri ordinari 21; b) fundatori 4; c) ajutători 0.

7. Despărțemântul VII. al Lugoșului numeră:

a) membri ordinari 10; b) fundatori 3; c) ajutători 0.

8. Despărțemântul VIII. al Caransebeșului numeră:

a) membri ordinari 13; b) fundatori 1; c) ajutători 0.

9. Despărțemântul IX. al Panciovei numeră:

a) membri ordinari 9; b) fundatori 5; c) ajutători 2.

10. Despărțemântul X. al Făgetului numeră:

a) membri ordinari 21; b) fãndatori 0; c) ajutători 0.

11. Despărțemântul XI. al Mehadiei numeră:

a) membru ordinar 1.

IV. Propuneri.

Preste tot, presidiul este de aceea convicțiune, cumcă Reuniunea noastră învățătorască numai atunci își va ajunge scopul ei măreț, pentru rădicarea stării spirituale și materiale a învățătorilor, scólelor și a poporului nostru român, dacã toți membri ei, cu puteri unite și bună înțelegere, și cu virtute bărbătescă, vor conlucra pe calea începută, și de aceea recomandăm cu toată căldura tuturor membrilor activitate curăgiósă și spriginire spirituală și materială pentru prosperarea Reuniunii.

Și cu aceste încheiându-ne raportul, avem onóre a ne subsemna și a ne recomanda buneci-voințe a M. On. Reuniunii.

Boeșa motană, la 19 (31) August 1878.

St. Antonescu m. p.,
președinte.

I. Marcu m. p.,
notar.

(Va urma).

Anunțiu !

Reuniunea mariană va ține a II adunare generală în opidul Sân-Georgiu la 4 și 5 Iunie 1879 cu următórea programă :

1. Membrii în corpore asistă la celebrarea cultului divin.
2. Cuvânt de deschidere.
3. Raportul comitetului despre activitatea reuniunii în timp de un an.
4. Raportul cassarului despre starea cassei.
5. Alegerea comisiei cenzurătóre de rațiuni și pentru conscrierea membrilor noi.
6. Modificarea statutului reuniunii și a regulamentului pentru reuniunile filiale.
7. Raportul comisiumilor.

8, Referarea comisiunii esmise în anul trecut despre planul de gimnastică în scóla poporală și uniformitatea în expresiunile de comandă.

9. Frângerile decimale în scóla poporală.

10. Substantivul, tractare practică.

11. Din învățământul intuitiv: ciunăfóia, măsélărița și cucuta în specie, și în genere caracteristica plantelor veninóse, tractat practic.

12. Carī sunt relele, ce împiedecă înaintarea învățământului și carī ar fi mijlócele pentru delăturare.

13. Pentru statorirea unui plan de învățământ va refera fiecare învățător în scris despre materialul, ce între împrețuirările locale i-a succes a propune din tóte obiectele, cum și despre piedecile, ce a întimpinat în propunerea lui.

14. Pertractarea altor propunerī.

15. Alegerea oficialilor.

Comitetul reuniunei mariane.

Năsėud, la 20 Aprile 1879.

Președintele :
M. Popu.

Secretarul :
Petru Tofanu.

Varietățī.

(*Curs de igienă*). În România s'a întrodus la tóte gimnasiiele un curs de igienă. „Unul pentru Altul“ salută reforma acésta prin următórea aprețiare :

„Nu póte fi studiū mai folositor, mai neapėrat fie-cărui om, pentru binele și fericirea sa, de cât igiena. Sciința modernă a început a se convinge, că omul, înainte de-a cunoșce ce e în lună și în stele, trebuie să trăiėscă, pentru a puté fi tot-déuna om deplin, adecă sănėtos. Vėchia maximă „*nosce te ipsūm*“ (cunoșce-te pe tine însuți) — și aci întelegem trupesce tot așa de bine ca și sufletesce — a început a deveni modernă. Omenimea a început să se cunoșcă pe ea însăși și să nu lase, ca acésta cunoscința să fie un privilegiū al unei clase de savanți. Fie-care om să și cunoșcă trupul ca și sufletul, și mijlócele pentru a le păstra în bună stare să nu fie pentru nimeni un secret. Dacă ȓicătórea „*mens sana in corpore sano*“ e chiar numai în parte întemeiată, apoi numai póte fi în-

doielă, că regulile igienice trebuie să fie pentru scolar cel puțin tot atât de necesare ca conjugarea verbelor neregulate din limbele mórte, și cu toate acestea vedem, că pe când acestea se impun scolarului în timp de șapte opt ani de șile cu o stăruință neexplicabilă, despre cele d'ântéiū nîcî amintire nu i-se face în tot timpul, cât stă pe banca scolară.

De aceea salutăm cu bucurie reforma, ce e pe cale de-a se introduce în instrucțiunea publică din țera noastră, pentru că suntem convinși, că cu cât cine-va va cunósce mai bine regulile igienice, cu atât va avé mai puțină trebuință de medic în vieța sa, și nimeni nu va voi, credem, să conteste, că sănătatea este una dintre cele d'ântéiū condițiuni, dacă nu cea d'ântéiū, pentru a face fericirea individului și prin urmare și a popórelor.

Aprobând din tótă inima acéstă reformă, ne propunem a mai reveni asupra acestui obiect și a ne încerca să demonstrăm, cât de neapărată este introducerea studiului igienei nu numai în tóte liceele și gimnasiile, dar și în cea mai de pe urmă scólă primară“.

Suntem întru tóte de acord cu vederile acestea; de aceea manualul nostru: „*Legendar*“ séu „*Carte de cetire pentru scólele poporale, partea I: pentru al 3-le și al 4-le an de scólă*“ aduce 13 bucăți de lectură privitoare la igienă și cari sunt menite a pune bazele pentru lecțiunile ulterióre.

(*O sentință de mórte*). „Comitetul pentru unirea națiunei sêrbe“ a trimis ablegatului Petru Stojkovics o sentință de mórte cu marca postală din Belgrad, în care i-se împărtășesce, că pentru vorbirea lui în favórea limbei magiare e osândit la mórte. În curénd se va înfățișa la el un om, care îi va face cunoscut modul morții, și dacă dînsul nu va esecuta sentința cu mâna proprie, o va esecuta altul.

(*Vot de încredere*). „Zastava“ publică în numărul seu dela 30 Maiū, în fruntea fóiei, un vot de încredere, subscris de 692 Sêrbî și dedicat deputaților Dr. M. Polit, M. Dimitrovics, M. Szaboljevics și A. Hagics pentru atitudinea lor în dietă, cu ocasiunea desbaterei legii pentru introducerea limbei magiare în scólele elementare.

(*Respuns*). Relativ la purtarea necualificabilă a unui învățător magiar dela scólă de stat din Făgăraș față de un elev român, inspectorul regese de scólă din acel comitat, d. Koós Ferencz respunde în „Kelet,“ că va cerceta lucrul. Suntem curioși a vedé rezultatul.

(*Proiectul*) pentru introducerea limbei magiare în scólele elementare, votat în ambele case ale dietei, a obținut în urmă și prea înalta sancțiune a Maj. Sale, și promulgându-se la 24 Maiū în casa deputaților

s'a publicat și în fôia oficiôsă dela 27 Maiu, Nr 122. Astfel proiectul a devenit lege (articol de lege XVIII: 1879).

(Cursuri suplutorie pentru limba magiară). Încă până a nu se promulga legea pentru întroducerea limbei magiare în scôlele elementare, ministrul unguresc al instrucțiunei publice s'a grăbit a dispune, ca la preparandiele de stat din Losoncz, Arad, Cluș și Odorheiu secuiesc se se deschidă cursuri de limba magiară pentru învățătorii nemagiari, cari voiesc a o învăța. Aceste cursuri vor ține dela 1-a Iuliu până la 28 August a. e., și învățătorii, cari le vor frecuenta, vor primi 80 cr. pe ȳi din visteria statului, cortel liber în institut séu la privați și spese de călătorie.

(Sôrtea învățătorilor în Ungaria). Cetim în „Pester Lloyd“, că învățătorii din Waitzen dela 15 Martie încôce n'au primit nici o para din lefele lor. Spre a puté trăi, au fost siliți a se da pe mânilor usurarilor, împrunutând dela acestia bani cu percente înmiite. Inspectorul de scôlă, auzind târziu de aceste împrejurări, în ședința ultimă a comisiunei administrative a propus si comisiunea a decis a se da primarului din Waitzen mandat categoric, ca în 14 ȳile se respundă învățătorilor lefele restante, căci la din contră va fi depus din oficiu.

(O întemplantare înspăimântătoare) se împărtașesc din Szilaballas, în comitatul Vesprimului. În 21 Maiu mai mulți scolarii mai mari din scôla poporală reformata de acolo tăbărira în curtea scôlei preste un băiat mai mic, îl trântira la pământ, îl puseră pe pantece, îl acoperira cu paie și sărira cu picioarele pre el, îl bătura și-l chinura. Unii băiați cu anima mai bună și mai umană alergară la rectorul I. Cs., dar acesta cântând tocmai din violină, nu auzi bine, ce ȳiceau ei, și-i alungă cu cuvintele: „Ce-mi pasă mie, ce fac ei!“ Copii se depărtară superați vedând, că dl rector însuși nu prea mult se înteresază. Într'aceca cu mare necas se rădică băiatul cel de noue ani de jos, versând mult sânge, și părăsi curtea cu vaiete. Vedând acesta soriora sa cea de opt ani, alergă după frate-seu, și ajungându-l, cădură amândoi leșinați la pământ. Cu mare greu au fost duși copii acasa și puși numai decăt în pat. În dimineața următoare muri băiatul, după ce s'a chinuit în modul cel mai teribil. A doua ȳi muri și o sorioră de 6 ani a nefericitului băiat, care auzând de mórtea frăține-seu se spăria, și a patra ȳi îi urmă și sor'a de 8 ani, căreia i-se rupse inima de întemplantarea acésta. În contra rectorelui domnesce o mare amărăciune în tótă-comuna si nu fără cuvânt; căci dacă el ar fi avut mai multă grijă, nu se întempla aceste nenoriciri. (G. T.)

(Escursiune scolastică). Aflăm cu plăcere, că institutul Urechia, care după metoda elvețiană, a introdus escursiunile sciintifice cu

scolarii sei, de astă-dată a îndreptat pașii junimii spre *România transdambiană*. D. Urechiă, însoțit de elevii din clasele superioare ale institutului d-sale, profitând de serbătorile st. Treimi, a vizitat Cernavoda, Medjidie și Constanța. Junimea a arătat deosebit interes cercetând *de visu* valorile romane, cetatea de la Chinog lângă Răsoata (Rasova), și ajutând pe d. Urechiă în cercetări întreprinse asupra vechiului Tomi, a portului genovez și a începutului de muzeu, adunat la prefectura de Constanța de d. prefect Opreanu. Începutul făcut de d. Urechiă e foarte bun, și exemplul dat de d-sa ar trebui să fie imitat. Diferite excursiuni, ce s'ar face cu elevii prin țară, i-ar pune în pozițiune de a o cunoaște bine, mai aintăiū din punct de vedere geografic, și i-ar convinge, că se găsesse și la noi situațiuni de acelea, a cărora descriere ne încântă și ne inspiră dorul de-a ne duce să vedem. (U. p. A.)

(*O excursiune scolară grandioasă*). O fôie din Berlin a primit din Newyork cu datul dela 12 Maiū următorea împărtașire: Țilele acestea se va face de aici o excursiune grandioasă. Două sute de tineri, aparținend celor mai bune familii din America de Nord, însoțiți de un număr de profesori din cei mai escelenți, vor întreprinde o călătorie în giurul pământului. Spesele pentru echipament, călătorie și întreținere s'au calculat la 1000 de dolari de fie care persoană. Impulsul la această expedițiune l'a dat un cetățen din cei mai avuți, anume Msr. Goodwin, carele a cumpărat un batel echipat în chipul cel mai modern și l'a pus la dispozițiă societății, fără a pretinde cea mai mică recompensă. Această călătorie de studiu, de cât care mai grandioasă nu s'a vățut de când lumea, va dura patru până în cincī luni.

(*Esamenul*). Eforia școlii conf. gr. or. din Săn-Petru (țera Hațegului) invită pre toți cari se interesază de cauza învățământului, cu deosebire în țera școlilor comunale, a lua parte la esamenul, ce va avé loc la acea școlă în 10 Iuniu a. e. st. v. Paul Erdebeni, paroch și președinte eforial. Georgiu Reitescu, învățator diriginte.

(*Stipendii pentru meserii*). „Comitetul Asociațiunei Transilvane pentru literatura română și cultara poporului român“ eserie concurs pentru opt (8) tineri români, cari voiese a învăța vre-uma din următorele meserii: rotăria, dulgheria, ferăria, cojocăria, măsăria, cismăria, pălărieria, curclăria seu șelăria, acordându ajutorē pentru fie-care de câte 25 fl. pe an.

Suplicele au să fie instruite cu următorele documente:

1. Carte de botez, din care se fie evident, că concurentele e de nascere român și că are cel puțin etatea de 14 ani.

2. Atestat scolastic, că are cel puțin cunoștințele, ce se predau în școlile primare din Austro-Ungaria și să cunoască și o altă limbă usitată în țară, precum germăna sau magiara.

3. Revers dela părinți sau tutori, că vor lăsa pe fii lor să învețe meseria, la care se aplică, până când vor eși calfe sau sodali cu atestat în regulă.

4. Un exemplar din contractul, ce părintele sau tutorul suplicantului va încheia cu maestrul, la care învățăcelul intră la meseria ce și-a ales-o.

Suplicele astfel instruite, sunt a se înainta la comitet în Săbiu până în 31 Iuliu a. c. st. n.

(Date statistice). Diecesa Aradului are: 11 protopresbiterate cu 322 comune matre, 63 comune filie, 327 biserici, 385 parochii, 62.784 numere de casă și 329.566 suflete. În anul 1878 s'au botezat 15.595 și au reposat 14.361.

La institutul clerical din Arad au fost: 2 profesori ordinari, 3 profesori interinali; elevi 69 și anume în cursul I: 27, în cursul II: 17, în cursul III: 25.

Districtul consistoriului din *Oradea mare* are: 288 parochii matre și 72 filie, 28.362 numere de case 151.363 suflete. În anul 1878 s'au botezat 7101, au reposat 6310. Școlile elementare sunt: 247, de repetițiune 94, cu pomării 24, cu gimnastică 9; învățători preste tot 202, dintre cari: definitivi 69, provisorii 133; preparanți absoluți 99, fără preparandie 103; cu testimoniu de cualificațiune 44, fără testimoniu de cualificațiune 158; prunci de școlă: dela 6—12 ani 13.805, dela 13—15 ani 6725, dintre cari au îmblat la școlă: dela 6—12 ani 4926, ér dela 13—15 ani 636. Stațiuni învățătoresci vacante sunt 45, din lipsa de concurenți.

Diecesa Caransebeșului are: 311 parochii matre, 31 filie, cu 319 biserici, 5 capele. În aceste comunități bisericesci au fost: 9 protopresbiteri, 1 administrator protopresbiteral, 385 parochi și admin. par., 34 capelanii, 3 diaconi; 59.309 case cu 349.153 suflete. În institutul teologic au fost 29 teologi cu 2 profesori ordin., 1 profesor suplent, 1 cantor și 1 magistru de musică vocală.

(Este interesant a compara datele de sus publicate în sinódele din anul acesta, cu datele dela congresul de astă toamnă și reproduse în fascióra I pe Octomvre. În sinóde n'am vădit să se fi publicat date relative la școlile poporale din diecesa Caransebeșului și a Aradului. Cele din districtul Orăzii mari sunt destul de triste, mai ales în ceea ce privește cualificațiunea învățătorilor. Din 202 învățători numai 44 cu testimoniu de cualificațiune, și 45 de școle fără învățători! Apoi se prospereze învățământul!?)

Se află de vîndare în

LIBRĂRIA ROMÂNĂ

în Braşov.

	fl. cr.
Acaffist, roşu şi negru, tipărit cu cirile, legat în piele roşie cu copcii . . .	1.50
Ahn, Fr. Dr., Metod practic pentru studiul limbei franceze , curs. I, de G. M. Antonescu	—80
— Metodă practică pentru învăţarea limbei franceze , curs I	—80
— „ „ „ „ „ „ „ „ II	—85
Alexandri V., Teatru I—IV , neleg. fl. 10.—, legat	12.50
— Poesii , neleg. fl. 5.—, legat	7.50
— Proză , „ fl. 4.—, „	5.—
— Ostaşii noştri , poesii	—27
Alexi Teochar, Ai carte, ai parte , roman umoristic	—70
— Cearda albă , naraţiune poetică în 5 cânturi	—20
Amorul , Culegere de cânturi naţionale şi populare I-II à	—65
Bădilescu, Gramatica latină , I-II à	1.—
Bălcescu V., Istoria Românilor sub Mihai-Voda Vitezul	2.—
Bariţ Octav., Gramatica limbei magiare	1.—
Bellissimus G., Drepturile în scôla poporală	—30
— Teme pentru învăţămîntul limbei române	—25
Biblia mică sêu testamentul vechi şi nou în 90 tipuri	—08
Biblioteca poporului român , culegere de poesii vechi	—35
Boiŭ Zach., Elemente de geografă şi istoriă , legate	—30
— Carte de citire , p. I.	—48
Bolintinén D., Poesii , neleg. fl. 6.—, legate	7.50
— Vięta şi faptele lui Ştefan Vodă cel mare	—45
— Mihai Vitezul	—50
Carte de visuri a călugărului Aegidius , tradusă din limba egiptenă	—75
Cajus Iulius Caesar de bello gallico	—50
Cinci decii istoriore morale pentru copii , cu 6 chipuri colorate	1.—
Cetăţén, Gramatica română pentru clasa II	—16
— „ „ „ „ „ „ „ „ III	—25
Comandorul de Malta , traducere de Racoviţa, 2 vol.	2.20
Comşa D., Pomăritul	1.—
Cornelius Nepos	—21
Cretzianu George, Patrie şi Libertate , (Poesii vechi şi noi)	2.50
Dicţionarul şi Glosariul societăţii academice	12.—
Dicţionar francezo-român	4.50
Dorca I., Manual de limba germână	—65
Dorul , Culegere de cânturi naţionale şi populare I—II à	—75
Dumas Al., Memoriile unui medic , trad. rom. I—V	4.—
Filipescu Iulian, Chemia anorganică , cu ilustraţiuni	1.20
Florescul C., Limba florilor , cadou pentru amor şi amicitie, broş. fl. —.20; cart. fl. —.30, legat în aur	—50
Francmazoneria femeilor , romanţ I—II	1.80
Glodariu V. Dr., Vocabular pentru operele lui C. I. Caesar	1.80
Grube A. V., Biografii române de Petra-Petrescu leg.	—60
Gruber Alois Dr., Amőrea amicabilă , trad. de P. N. Simtion	—25
Herodoti historiarum libri IX	—95
Hieber şi Cetăţén, Gramatica limbei germâne	1.—
Hinţescu I. C., Proverbele românilor	—60

BIBLIOGRAFIE.

Nou Abcdar românesc. De Vasile Petri. Săbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar legat 25 cr., trimis prin poștă 30 cr. Dela 10 exemplare unul rabat. La comande mai mari se acórdă 15—20%.

Legendar séu carte de cetire pentru scólele poporale. De Vasile Petri. Partea I: pentru al 3-le și al 4-le an de scólă. Săbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar legat 45 cr., trimis prin poștă 50 cr. Condițiunile de vëndare sunt ca la Abcdar.

Instrucțiune pentru învțători la tractarea cãrților scolare. De Vasile Petri. Săbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar 40 cr.

Plan de învământ pentru scólele poporale din Ungaria în sensul articolului de lege 38 din 1868. Precedat de ordinațiunea ministrului r. u. de culte și instrucțiune publică delă 26 August 1877, Nr. 21,678, prin care s'a publicat noul plan. Traducere de Vasile Petri. Săbiu. Editura traducătorului. Prețul unui exemplar 20 cr., trimis prin poștă 22 cr.

Sistemul metric. Manual pentru învțători și toți bărbații de scólă. De Vasile Petri. Editor: V. Roman. Săbiu. Prețul unui exemplar 50 cr.

Sistemul metric. Manual pentru școlari. De Vasile Petri. Editor: V. Roman. Săbiu. Prețul unui exemplar 20 cr.

„Scóla Româna“ pe anii 1876 și 1877 exemplare, complete cu prețul redus la 3 fl. pentru fie care an.

Metodul computului în scóla poporală. Manual pentru învțători și preparanđi, de V. Gr. Borgovan, profesor preparandial. Gherla. 1878. 6 cóle. 35 cr. Se póte comanda și delă redacțiunea „Scólei Române“ în Săbiu.

„Scóla Română“ pe anul curent.

Cu esemplare **complete** putem servi chiar dela începutul anului. Prețul se vede din fruntea foii.

Asemenea mai avem puține esemplare **complete** și din anii precedenți

1876 și 1877,

fie-care an cu prețul redus de 3 fl. — Amândoi anii împreună cu 5 fl. 50 cr.

Toți trei anii dela început cu 9 fl.

Redacțiunea „Scólei Române.“